

СТУДЭНТАЦЭНТРАВАНАЕ НАВУЧАННЕ
ІНСТРУМЕНТЫ ДЛІА СТУДЭНТАЎ, ВЫКЛАДЧЫКАЎ, СУПРАЦОЎНІКАЎ І
ЎСТАНОЎ ВЫШЭЙШАЙ АДУКАЦЫІ

Education and Culture DG

Генеральны дырэктарат па адукацыі і культуры
Праграма бесперапыннага навучання

Студэнтацэнтраванае навучанне

Пераклад з ангельскай мовы К. Ткачова

Дадзены пераклад і публікацыя ажыццёўлены з дазволу Еўрапейскага саюза студэнтаў
www.esu-online.org

Інструменты для студэнтаў, выкладчыкаў, супрацоўнікаў і ўстаноў вышэйшай адукацыі

“Чалавека нельга навучыць нічому – магчыма толькі дапамагчы яму знайсці гэта ў сабе”.

Галілеа Галілей

“Важна, каб студэнты прыносялі здаровую хуліганскую непашану ў навучанне; іхняя справа – не пакланяцца ведам, а сумнявацца ў іх”.

Джэйкаб Браноўскі

Выхадныя звесткі

Студэнтацэнтраванае навучанне: інструменты для студэнтаў, выкладчыкаў, супрацоўнікаў і ўстаноў вышэйшай адукацыі

г. Брусель, кастрычнік 2010 г.

Змест

Анжэле Атар, Эма Ды Ёрыя, Коэн Гэвэн, Роберт Санта

Рэдагаванне і карэктурна

Анжэле Атар

Пры падтрымцы каардынацыйнай групы праекта “Т4SCL”

Ліджыя Дэка, Еўрапейскі саюз студэнтаў
Манік Фульу, Адукацыйны Інтэрнацыянал
Міліца Паповіч, Адукацыйны Інтэрнацыянал
Роберт Санта, Еўрапейскі саюз студэнтаў
Наталія Таракью, Еўрапейскі саюз студэнтаў
Берт Вандэнкендэлаэртэ, Еўрапейскі саюз студэнтаў
Олаў Ое, Еўрапейскі саюз студэнтаў

Пад кіраўніцтвам Міжнароднай кансультацыйнай рады

праф. Лі Харвей, Бізнэс-школа г. Капенгагена, Данія
доктар Сібіл Райхерт, кансультант па вышэйшай адукацыі
праф. Юсі Вэлімаа, Навукова-даследчы інстытут адукацыі, Універсітэт Ювяскуля, Фінляндыя
праф. Кіртэн Хофгаард Люке, педагагічны факультэт, Універсітэт Осла, Нарвегія

Афармленне і вёрстка

Лінус Раўэда

Вокладка

Арэ Эдвардсэн

Графічныя матэрыялы надалі

с. 4 secretgarden/photocase.com;
с. 6 subwaytree/photocase.com; с. 12
Vlaminck/photocase.com; с. 27 earlyeducation/photodisc; с. 40
JockScott/photocase.com; с. 50
imsa/iStockphoto; с. 60
knallgrün/photocase.com;
с. 64 borsheim/iStockphoto

Надрукавана

“Laserline”, Берлін,
на паперы з папяровых адходаў

Education and Culture DG

Генеральны дырэктарат па адукацыі і культуры
Праграма бесперапыннага навучання

Гэтае выданне – частка праекта “Час для новай парадыгмы ў адукацыі: студэнтацэнтраванае навучанне”, фінансаванага пры падтрымцы Еўрапейскай Камісіі.

Гэтае выданне адлюстроўвае толькі погляды аўтараў, Камісія не адпавядае ні за якое выкарыстанне інфармацыі з гэтага выдання.

Змест

1	Прынцыпы і азначэнне	1
2	Перавагі	5
3	Спіс кантрольных пытанняў SCL.....	10
4	Змена светапогляду	13
5	Ажыццяўленне падыходу выкладчыкамі	23
6	Ажыццяўленне падыходу ўстановамі.....	33
7	Падтрыманне культуры SCL	41
8	Пашыраныя памылкі	48
9	SCL і Балонскі працэс	51
10	Крыніцы для далейшага чытання.....	58

Абрэвіятуры

EACEA	Выканаўчае агенцтва па адукацыі, аўдыявізуальных сродках і культуры
ECTS	Еўрапейская сістэма пераводных заліковых адзінак
EI	Адукацыйны Інтэрнацыянал
ESU	Еўрапейскі саюз студэнтаў
LLL	бесперапыннае навучанне
LLP	праграма бесперапыннага навучання (Еўрапейская Камісія)
PBL	праблемна-арыентаванае навучанне
RPL	афіцыйнае прызнанне папярэдняга навучання
SCL	студэнтацэнтраванае навучанне
T4SCL	Час для новай парадыгмы ў адукацыі: студэнтацэнтраванае навучанне (сумесны праект EI-ESU)

1 Прынцыпы і азначэнне

1.1 Уводзіны

Гэты дапаможнік ёсць часткаю праекта пад назваю “Час для новай парадыгмы ў адукацыі: студэнтаэнтраванае навучанне” (T4SCL), які сумесна ажыццяўляюць Еўрапейскі саюз студэнтаў (ESU) і Адукацыйны інтэрнацыянал (EI). Гэта праект, фінансаваны ЕЗ у межах праграмы бесперапыннага навучання (LLP), якой кіруе Выканаўчае агенцтва па адукацыі, аўдыявізуальных сродках і культуры (ЕАСЕА).

Мэта праекта T4SCL, пілотнай ініцыятывы, – дапамагчы асобам, якія фармуюць палітыку, у распрацоўванні паўнаватасных стратэгіяў і падыходаў

SCL – практычнае і дасягальнае, а таксама надзвычайна карыснае для навучэнцаў.
--

студэнтаэнтраванага навучання (SCL) і павялічэнні магчымасцяў арганізацый студэнтаў і выкладчыкаў як актыўных партнёраў распаўсюду культуры SCL у вышэйшых навучальных установах Еўропы. Праект накіраваны на глыбокае асэнсаванне неабходных інструментаў, выклікаў і поспеху SCL як фундаментальнай асновы бесперапыннага навучання

(LLL). Яго мэтай таксама ёсць канкрэтныя палітычныя патрабаванні – падчас і пасля заканчэння праекта – адносна дыскусій, што працягваюцца, пра будучыню праграмы адукацыі і падрыхтоўкі ЕЗ і пра наступны этап Балонскага працэсу.

Пасля першапачатковага вывучэння матэрыялаў і апытання, праведзенага разам з арганізацыямі-сябрамі EI і ESU (саюзамі выкладчыкаў вышэйшых навучальных устаноў і нацыянальнымі саюзамі студэнтаў адпаведна), вынікі якіх былі апублікаваныя ў траўні 2010 г., гэты дапаможнік ёсць адной з апошніх ініцыятыў, ён адзначае апошні этап праекта. Дапаможнік з’яўляецца асноўным вынікам праекта. Ён распрацаваны на аснове шырокіх даследаванняў і серыі мерапрыемстваў на агульнаеўрапейскім і нацыянальных узроўнях у спалучэнні з трэнінгамі па тэме.

Гэты дапаможнік распрацаваны для эфектыўнага, практычнага ажыццяўлення SCL выкладчыкамі, студэнтамі і кіраўніцтвам устаноў. Ён таксама накіраваны на тое, каб прадэманстраваць практычнасць і дасягальнасць SCL, а таксама яго надзвычайную карыснасць для навучэнцаў.

1.2 Канцэпцыя SCL

SCL было распрацаванае Хэйвардам яшчэ ў 1905 г., яму прысвечана праца Д’юі 1956 г. Карла Роджэрс звязвалі з распаўсюдам падыходу на тэорыю педагогікі ў 80-е гг. XX ст., гэты навучальны падыход таксама звязаны з працаю Піяжэ (развівальнае навучанне) і Малькальма Ноўлса (самастойнае навучанне). Асноўныя ідэі літаратуры па SCL наступныя (гл. Lea et al, 2003):

- апора на актыўнае, а не пасіўнае навучанне;
- акцэнт на глыбокае навучанне і разуменне;

- высокая адказнасць і падсправаздачнасць з боку студэнта;
- высокае адчуванне аўтаноміі навучэнцам;
- узаемазалежнасць выкладчыка і навучэнца;
- узаемапавага ў адносінах паміж навучэнцам і выкладчыкам; і
- рэфлексіўны падыход да працэсу выкладання і навучання з боку як выкладчыка, так і навучэнца.

SCL, у асноўным, базуецца на канструктывізме як тэорыі навучання, заснаванай на ідэі, што навучэнцы павінныя канструяваць і рэканструяваць веды, каб эфектыўна навучацца, а навучанне з'яўляецца найбольш эфектыўным тады, калі, сярод іншых дзеянняў, навучэнец засвойвае досвед канструявання значнага прадукту. SCL таксама падобнае на трансфармацыйнае навучанне, у якім працэс якасных змен у навучэнцы разглядаецца як бесперапынны працэс трансфармацыі, сфакусаваны на пашырэнні здольнасцяў навучэнца, развіцці крытычнага мыслення.

1.3 Прынцыпы ў аснове SCL

На падставе разгляду тэорыі ў аснове SCL і пасля інтэнсіўнага абмеркавання разумення гэтага падыходу выкладчыкамі і студэнтамі з імі, якое праходзіла на канферэнцыі, прысвечанай пачатку праекта T4SCL – “Час для новай парадыгмы ў адукацыі: студэнтацэнтраванае навучанне”, у г. Бухарэсце, Румыніі ў траўні 2010 г., далей падаецца спіс прынцыпаў у аснове SCL. Гэтыя прынцыпы не маюць на мэце сфармаваць вычарпальнае разуменне таго, чым ёсць SCL. Яны хутчэй дазваляюць лепш зразумець тэму і дэбаты вакол яе.

- Прынцып I: SCL патрабуе бесперапыннай рэфлексіі. Часткай асноватворнай філасофіі SCL ёсць тое, што ў ніводным кантэксце нельга прымяняць адзін стыль SCL на працягу часу. Філасофія SCL палягае ў тым, што ад выкладчыкаў, студэнтаў і ўстаноў патрабуецца ўвесь час пераглядаць выкладанне, навучанне і сістэмы інфраструктуры, каб бесперапынна паляпшаць досвед навучання студэнтаў і забяспечваць дасягненне меркаваных вынікаў навучання ў пэўным курсе ці ў межах пэўнай праграмы такім чынам, каб стымуляваць крытычнае мысленне студэнтаў і развіццё навыкаў шырокага выкарыстання.
- Прынцып II: SCL не дае ўніверсальнага рашэння праблем. Асноўная канцэпцыя SCL – разуменне таго, што ўсе вышэйшыя навучальныя ўстановы розныя, як і ўсе студэнты. Яны ўсе функцыянуюць у вельмі розных кантэкстах і займаюцца рознымі дысцыплінамі. Таму SCL – гэта навучальны падыход, які патрабуе структур падтрымкі навучання, адпаведных кожнаму кантэксту, і стыляў выкладання і навучання, адпаведных тым, хто іх выкарыстоўвае.
- Прынцып III: у студэнтаў адрозныя стылі навучання. SCL прызнае, што студэнты маюць адрозныя педагагічныя патрэбы. Некаторыя навучаюцца лепш метадам спроб і памылак, іншыя – на практыцы. Некаторыя навучэнцы

вывучаюць шмат, чытаючы літаратуру, іншым патрэбныя дэбаты і абмеркаванне тэорыі, каб зразумець яе.

- Прынцып IV: у студэнтаў розныя патрэбы і інтарэсы. Усе студэнты маюць патрэбы, якія сягаюць за межы аўдыторыі. Некаторых цікавіць культурная актыўнасць, іншых – спорт альбо прадстаўнічыя арганізацыі. Студэнты могуць мець дзяцей, альбо ў іх могуць быць псіхалагічныя праблемы, хваробы ці абмежаваная дзейздольнасць.
- Прынцып V: выбар важны для эфектыўнага навучання ў сістэме SCL. Студэнты жадаюць вывучаць розныя рэчы, таму любая прапанова павінная ўключаць дастатковую магчымасць выбару. Магчыма арганізаваць навучанне ў ліберальнай форме, такой як ува ўніверсітэцкіх каледжах вольных мастацтваў, альбо выбар магчыма прапанаваць у больш традыцыйным, дысцыплінарным стылі.
- Прынцып VI: студэнты маюць розны досвед і базавыя веды. Навучанне трэба адаптаваць да жыцця і прафесійнага досведу адпаведнай асобы. Напрыклад, калі студэнты ўжо маюць значны досвед выкарыстання ІТК, не мае сэнсу спрабаваць навучыць іх гэтаму зноў; калі яны маюць значныя навыкі даследаванняў, мабыць, было б лепш дапамагчы ім з тэорыяй. Магчыма таксама выкарыстоўваць асабісты досвед, каб матываваць студэнтаў, напрыклад, дазволіўшы ім апаведаць асабістую гісторыю для ілюстрацыі погляду.
- Прынцып VII: студэнты павінны кантраляваць навучанне. Студэнтам трэба даць магчымасць удзельнічаць у распрацоўванні курсаў, навучальных планаў і іх ацэньванні. Студэнтаў трэба разглядаць як актыўных партнёраў, зацікаўленых у тым, як функцыянуе вышэйшая навучальная установа. Забяспечыць факусаванне навучання на студэнтах магчыма найлепшым чынам праз іх прыцягванне да фармавання навучання.
- Прынцып VIII: SCL звязанае з наданнем магчымасцяў, а не інфармаваннем. Простае перадаванне фактаў і ведаў студэнтам (інфармаванне) звязанае з ініцыятывай, рыхтаваннем і зместам, крыніцай якіх з'яўляецца выкладчык. Падыход SCL накіраваны на перадаванне больш адказнасці студэнту, што дазваляе яму думаць, апрацоўваць звесткі, аналізаваць, сінтэзаваць, крытыкаваць, выкарыстоўваць, вырашаць праблемы і г.д.
- Прынцып IX: для навучання патрабуецца супрацоўніцтва студэнтаў і выкладчыкаў. Важна, каб студэнты і выкладчыкі супрацоўнічалі як зацікаўленыя асобы ўва ўстановах, каб дасягнуць агульнага разумення праблем навучання, а таксама ўласных праблем, разам прапаноўваючы рашэнні, якія могуць спрацаваць для абедзвюх груп. У аўдыторыі такое супрацоўніцтва будзе мець станоўчы ўплыў, таму што дзве групы будуць усё больш разглядаць адна адну як партнёраў. Такое партнёрства ёсць падмуркам філасофіі SCL, у якім навучанне разглядаецца ў працэсе канструктыўнага ўзаемадзеяння дзвюх груп.

1.4 Прыдатнае значэнне SCL

SCL застаецца спрэчнай канцэпцыяй без адзінага выразнага значэння, таму што адначасова існуе мноства тлумачэнняў, якія выключаюць адзін аднаго. Тым не менш, у гэтай частцы робіцца спроба абысці гэтую праблему праз вызначэнне прыдатнага значэння SCL.

Спачатку цікава разгледзець тое, што ўдзельнікі на пачатковай канферэнцыі праекта T4SCL адзначылі як неад’емныя складнікі SCL. Яны ўключаюць:

- адаптыўнасць і свабоду адносна часу і структуры навучання;
- больш якасных выкладчыкаў, якія імкнуцца падзяліцца ўласнымі ведамі;
- выразнае разуменне студэнтаў выкладчыкамі;
- гарызантальную іерархію ў вышэйшых навучальных установах;
- адказнасць выкладчыка за наданне магчымасцяў студэнтам;
- бесперапынны працэс паляпшэнняў;
- станоўчае стаўленне выкладчыкаў і студэнтаў, каб палепшыць досвед навучання;
- адносіны ўзаемнай настойлівасці паміж студэнтамі і выкладчыкамі; і
- факусаванне на выніках навучання, якія забяспечваюць непасрэднае навучанне і глыбокае разуменне.

На аснове ўсяго, што пералічана вышэй, і практычных ідэй у гэтым дапаможніку далей прапануваецца наступнае значэнне SCL:

“Студэнтацэнтраванае навучанне з’яўляецца як светапоглядам і культурай у той ці іншай вышэйшай навучальнай установе, так і падыходам да навучання, які ў шырокім сэнсе звязаны з канструктывісцкімі тэорыямі навучання і абапіраецца на іх. Яно характарызуецца інавацыйнымі метадамі выкладання, накіраванымі на садзейнічанне навучанню ў зносінах з выкладчыкамі і іншымі навучэнцамі, падчас выкарыстання гэтых метадаў да студэнтаў ставяцца сур’ёзна як да актыўных удзельнікаў навучання, фармуючы навыкі шырокага выкарыстання, напрыклад, здольнасць вырашаць праблемы, крытычнае і рэфлексіўнае мысленне”.

Гэтае значэнне служыць прыдатным зыходным пунктам, далей у дапаможніку прапануваюцца практычныя шляхі значнага выкарыстання SCL, памятаючы пра перавагі гэтага навучальнага падыходу і асноўныя характарыстыкі, неабходныя для таго, каб установа ацаніла, ці ў ёй выкарыстоўваецца падыход SCL.

2 Перавагі

2.1 Уводзіны

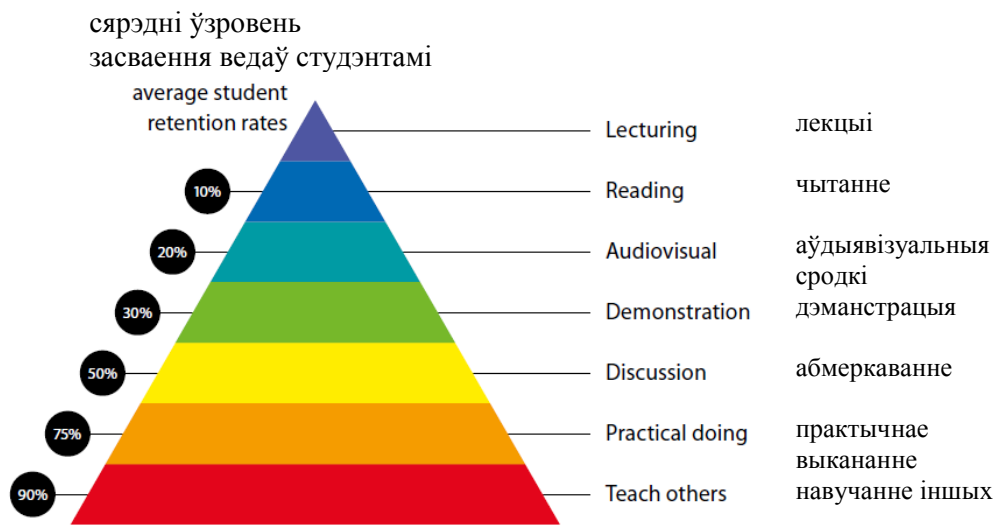
У разе належнага выкарыстання SCL дае перавагі ўсім, уключаючы адпаведную ўстанову, студэнтаў і выкладчыкаў, саюзы выкладчыкаў вышэйшых навучальных устаноў, саюзы студэнтаў і грамадства агулам. Прымаючы пад увагу сучасны кантэкст вышэйшай адукацыі ў Еўропе – фінансавую сітуацыю, масавы характар вышэйшай адукацыі і высокую нагрузку выкладчыкаў, – магчыма выкарыстаць шмат пераваг, ужывшы падыход SCL.

2.2 Перавагі для студэнтаў

Перавагі SCL для звязаных з ім студэнтаў шматлікія і разнастайныя. Верагодна, першы ўваход студэнтаў ў акадэмічную супольнасць можа вызначыць іхні спосаб мыслення на працягу ўсяго жыцця. SCL дае навыкі для жыцця, стварае незалежных навучэнцаў і з'яўляецца адказам на розныя патрэбы асобных студэнтаў, якія змяняюцца. Далей прадстаўлены спіс таго, што могуць уключаць такія перавагі:

- далучэнне студэнтаў да акадэмічнай супольнасці: кажуць, што студэнты з'яўляюцца часткай акадэмічнай супольнасці, але на практыцы гэтага складана дасягнуць з-за рознай практыкі нягнуткіх структур выкладання. Дзякуючы SCL, студэнты могуць стаць часткаю гэтай супольнасці нашмат раней, калі выкладчык дзейнічае як выкладчык-памочнік, а не як інструктар. Калі студэнтаў заахвочваюць думаць самастойна, яны набываюць аналітычныя навыкі і крытычнае мысленне раней. У гэтым кантэксце выкладанне на аснове даследаванняў становіцца больш магчымым. Выкладчыкі могуць абмяркоўваць свае даследаванні і выслухваць меркаванні студэнтаў адносна гэтага пытання. Падвышанае супрацоўніцтва і адчуванне каштоўнасці ўласных поглядаў могуць далей павялічыць узаемадзеянне і ўдзел студэнтаў. Вынікам гэтага можа стаць удзел у распрацоўванні даследаванняў, і таксама дапамога ў распрацоўванні таго ці іншага курса, дзякуючы адчуванню прыналежнасці студэнтамі. Нарэшце, гэта можа заахвоціць больш студэнтаў далучыцца да акадэмічнай супольнасці ў якасці сяброў. Мы павінныя памятаць, што студэнты – гэта выкладчыкі ў будучыні!

мал. 1. Піраміда навучання
крыніца: “National Training Laboratories”, Бетэль, Мэн

- падвышаную матывацыю навучацца: SCL можа заахваціць больш глыбокае навучанне, што магчыма ўбачыць на пірамідзе навучання. Засваенне ведаў адрозніваецца ў залежнасці ад таго, якім чынам вывучаецца матэрыял, але ўсе тыпы актыўнага навучання дэманструюць вышэйшы ўзровень засваення, чым традыцыйныя формы навучання. Студэнт таксама часта больш матываваны навучацца з выкарыстаннем SCL, таму што пастаўленыя задачы патрабуюць арыгінальнага мыслення і падвышаюць інтарэс да прадмета. Як паказвае піраміда навучання, студэнты засвойваюць больш інфармацыі, якую яны вывучаюць, калі прысутнічае актыўнае навучанне і актыўны ўдзел.
- незалежнасць і адказнасць у навучанні: у межах SCL студэнты павінны займацца матэрыялам курса і кантраляюць навучанне. Такім чынам, студэнт становіцца больш незалежным і прыстасаваным да жыцця пасля атрымання вышэйшай адукацыі. Незалежнасць студэнтаў дазваляе ім навучацца больш эфектыўна і засвойваць іншыя навыкі, такія як калектыўную працу, эфектыўную пісьмовую і вусную камунікацыю, прыярытэзацыю задач і крытычны аналіз. У сваю чаргу, студэнты могуць развіць навыкі шырокага выкарыстання і будуць мець магчымасць працаваць больш эфектыўна на працягу кар’еры і жыцця, увогуле.
- належны ўлік патрэб студэнтаў: масавы характар вышэйшай адукацыі ўплывае на дыверсіфікацыю складу студэнтаў. Непазбежна студэнты маюць розныя патрэбы, большыя, чым былі раней. SCL можа дапамагчы студэнтам навучацца адаптыўна, выкарыстоўваючы частковае навучанне, дыстанцыйнае навучанне і электроннае навучанне. Падыход SCL дэманструе, што навучанне не абмяжоўваецца тым ці іншым часам альбо месцам так, як абмяжоўваецца традыцыйнае навучанне. Розныя патрэбы студэнтаў у навучанні таксама магчыма задаволіць, таму што студэнты працуюць з матэрыяламі рознымі метадамі. Напрыклад, некаторыя студэнты больш працуюць з

аўдыявізуальнымі матэрыяламі, у той час як іншыя аддаюць перавагу чытанню. Больш за тое, маючы досвед працы з рознымі метадамі выкладання, студэнты пераадоляюць больш акадэмічных выклікаў.

2.3 Перавагі для выкладчыкаў

У той час, калі перавагі для студэнтаў здаюцца відавочнымі, некаторыя могуць сумнявацца, ці гэта так для выкладчыкаў. Насамрэч, выкладчыкі могуць мець тая ж перавагі ад SCL, што і студэнты на занятках. Ніжэй паданы спіс таго, што такія перавагі могуць уключаць:

- больш цікавую ролю для выкладчыка: SCL, як зазначана вышэй, робіць студэнта адказным за навучанне. Выкладчык дапамагае ў гэтым і робіць гэта магчымым. У той час, як некаторыя глядзяць на такі варыянт негатыўна, гэта добрая магчымасць для стварэння акадэмічных выклікаў для студэнтаў, каб палепшыць іхняе навучанне.
- рашэнні для праблем масавасці і разнастайнасці: у рэальнасці масавай вышэйшай адукацыі і больш разнастайнага складу студэнтаў верагодна, што SCL трэба будзе выкарыстоўваць у шматлікіх выпадках з-за падвышаных патрэб якасці з боку студэнтаў, падвышаных коштаў вышэйшай адукацыі, звязаных з гэтым, і дыверсіфікацыі складу студэнтаў, што прывядзе да разнастайнасці патрэб студэнтаў.
- станоўчы ўплыў на працоўныя ўмовы: улічваючы тое, што SCL дае магчымасць навучання рознымі спосабамі, праца выкладчыка можа быць цікавей, а адмоўныя аспекты працоўных умоў, звычайна звязаныя з выкладаннем, могуць змякчацца SCL.
- бесперапыннае самаўдасканаленне: SCL можа дапамагчы выкладчыкам перагледзець і развіць курсы і метады выкладання, каб палепшыць змест курсаў і выкладанне. Упэўненасць, якую дае выкарыстанне падыходу, таксама вымяраецца тым, што выкладчыкі атрымоўваюць значныя і канструктыўныя водгукі ад найбольш матываваных студэнтаў.
- падвышаную матывацыю і далучанасць навучэнца: падвышаная далучанасць студэнтаў і падвышаны ўзровень удзелу студэнтаў робяць выкладанне больш цікавым. Здольнасць далучаць новыя даследаванні да кансультацый ці заняткаў рэалізуецца ў SCL. Гэты рэзанатар ідэй можа дапамагчы даследаванням выкладчыка і знаёміць студэнтаў з даследаваннямі і акадэмічнай супольнасцю на ранняй стадыі працэсу навучання.
- прафесійнае развіццё навуковай супольнасці: SCL можа прапанаваць больш высокі ўзровень прафесійнага развіцця адносна набыцця ведаў, развіцця навыкаў і кампетэнцый, важных для асабістага развіцця і руху па кар'ернай лясвіцы. Гэты падыход забяспечвае адаптыўнасць выкладчыкаў падчас распрацоўвання спосабаў выкладаць курс альбо кампанент праграмы альбо выкарыстання новых спосабаў выкладання ці даследаванняў.

2.4 Апасродкаваныя перавагі SCL

Разам выкладчыкі і студэнты зацікаўленыя ў SCL і маюць ад яго выкарыстання перавагі. Гэта стварае перакрываючы інтарэсаў і перавагі для арганізацый, якія іх прадстаўляюць. Далей паданы спіс таго, што могуць уключаць такія перавагі:

- падвышэнне якасці: саюзы выкладчыкаў і студэнтаў павінныя вітаць любое падвышэнне якасці працоўных умоў і развіццё акадэмічнага досведу студэнтаў.
- статус прафесіі выкладчыка: улічваючы тэндэнцыю факусавацца на даследаваннях ува ўстановах, статус прафесіі выкладчыка магчыма палепшыць толькі з выкарыстаннем падыходу SCL. Гэты падыход бярэ да ўвагі інавацыі і дазваляе выкладчыкам распрацоўваць курсы такім чынам, як жадаюць выкладчыкі, адначасова студэнты маюць магчымасць развівацца пасвойму.
- павелічэнне прадстаўніцтва ў кіроўных структурах: улічваючы, што SCL само па сабе патрабуе шырэйшага супрацоўніцтва паміж усімі інстытуцыянальнымі ўзроўнямі, гэты падыход дапускае, што іерархія ў вышэйшых навучальных установах даволі гарызантальная. Таму для яго падыходзіць больш калабаратыўны падыход да працы ўва ўстановах, які дапускае больш прадстаўніцтва студэнтаў і выкладчыкаў у адпаведных кіроўных структурах.

SCL таксама дае перавагі ўстановам, у якіх выкарыстоўваецца гэты падыход да навучання, а таксама грамадству, што атрымлівае асноўныя перавагі ад вынаходлівых выпускнікоў, якія крытычна і рэфлексійна думваюць, могуць спрыяць развіццю таго ці іншага грамадства. Далей паданы спіс таго, што могуць уключаць такія перавагі:

- павелічэнне колькасці выпускнікоў вышэйшых устаноў адукацыі: калі ўстановы выкарыстоўваюць падыход SCL, менш студэнтаў вырашаюць не сканчаць навучанне. Гэта можа быць звязана з адаптыўнасцю курсаў і таксама з тым фактам, што, дзякуючы SCL, студэнты больш уключаныя да навучання, чым у разе выкарыстання традыцыйных метадаў выкладання. Насамрэч, студэнты адчуваюць, што іх больш шануюць, падчас навучання ў асяроддзі SCL, таму што іхнія патрэбы ў навучанні першарадныя. У абставінах масавасці, фармалізацыі і падвышэння ананімнасці вышэйшай адукацыі гэта можна толькі вітаць.
- прыцягненне студэнтаў: там, дзе патрэбы студэнтаў у навучанні рупліва ўлічваюцца, выкладанне разглядаецца як больш якаснае. Апраўданне спадзяванняў студэнтаў і кіраванне гэтымі спадзяваннямі вельмі важныя. Больш за тое, шмат аспектаў SCL магчыма ажыццявіць без таго, каб рабіць дарагія захавы; гэтыя аспекты могуць зрабіць установы, якія выкарыстоўваюць такі падыход, больш прываблівымі для патэнцыйных студэнтаў, а таксама павялічыць мабільнасць у рэгіёне, у якім знаходзіцца ўстанова, што дае перавагі для развіцця грамадства.

- бесперапынны працэс паляпшэння: здольнасць устаноў ацэньваць курсы і акадэмічны досвед студэнтаў агулам сведчаць, што ўстановы прадукуюць лепшых выпускнікоў. Асноўнай перавагай для ўсяго грамадства ёсць тое, што такія выпускнікі больш здольныя да аналізу і з'яўляюцца лепшымі грамадзянамі, дзякуючы таму, што яны мусяць думаць самастойна на працягу навучання ў вышэйшай навучальнай установе.
- стымуляванне культуры бесперапыннага навучання: студэнты, якія мелі досвед SCL, верагодна, вывучаць самастойна больш і стануць больш практычнымі і паслядоўнымі, змогуць вырашаць любыя паўсталыя праблемы, робячы гэтыя навучальным досведам. Гэты падыход можа даць выпускнікам навыкі для бесперапыннага навучання, зрабіць іх больш эфектыўнымі на працы і дапамагчы ім у значнай ступені садзейнічаць развіццю грамадства, у якім яны жывуць.

3 Спіс кантрольных пытанняў SCL

Гэты раздзел дапаможніка месціць даведачны спіс кантрольных пытанняў пра тое, што можа спатрэбіцца, каб паспяхова ажыццявіць падыход SCL:

Калі высветліцца, што ўва ўстанове адсутнічаюць усе альбо большасць згаданых элементаў, тады наступныя раздзелы будуць карысныя, каб ідэнтыфікаваць спосаб, у які магчыма скарыстаць падыход SCL. У прыватнасці, у раздзеле 4 апавядаецца, як ажыццявіць змены, каб наблізіцца да выкарыстання гэтага падыходу.

Калі, з іншага боку, высветліцца, што шмат са згаданых далей элементаў прысутнічаюць ува ўстанове, гэта будзе паказчыкам таго, што ўстанова на правільным шляху, але будзе варта скарыстацца наступнымі раздзеламі ў любым выпадку, улічваючы, што SCL само па сабе навучае нас шукаць спосабы, каб палепшыць існыя карыстаныя метады.

1. Кансультаванне са студэнтамі (адзначыць птушкай адпаведным чынам)		Так	Не
1.1	Ці існуюць празрыстыя працэдуры, каб студэнты мелі магчымасць паведамляць пра якасць навучальнага працэсу?		
1.2	Ці праводзяцца кансультацыі са студэнтамі наконт зместу навучальнага плана?		
1.3	Ці праводзяцца кансультацыі са студэнтамі наконт ужываных метадаў выкладання і ацэньвання?		
1.4	Ці ўдзельнічаюць студэнты ў перыядычных правяраннях якасці праграмы?		
1.5	Ці ёсць студэнты правадзейнымі і роўнымі сябрамі камітэтаў, якія абмяркоўваюць пытанні, звязаныя з досведам студэнтаў, на ўсіх узроўнях (напрыклад, кафедры, факультэта, універсітэта і г.д.)?		
1.6	Ці існуюць непасрэдныя працэдуры для падавання студэнтамі апеляцыі супраць рашэнняў адносна акадэмічнай паспяховасці або прасоўвання наперад?		

2. ECTS (Еўрапейская сістэма пераводных заліковых адзінак) і вынікі навучання (адзначыць птушкай адпаведным чынам)		Так	Не
2.1	Ці праводзяцца кансультацыі са студэнтамі падчас распрацоўвання вынікаў навучання?		
2.2	Ці бяруцца да ўвагі патрэбы студэнтаў і разнастайнасць адпаведнай групы студэнтаў падчас распрацоўвання вынікаў навучання?		
2.3	Ці інфармуюць студэнтаў пра меркаваныя вынікі навучання да таго, як пачнецца курс альбо кампанент праграмы?		
2.4	Ці выкарыстоўваюцца заліковыя адзінкі ECTS з улікам азначаных вынікаў навучання?		
2.5	Ці магчыма пераводзіць заліковыя адзінкі паміж курсамі і ўстановамі?		
2.6	Ці вымяраюцца заліковыя адзінкі на аснове нагрузкі студэнтаў, незалежна ад колькасці аўдыторных гадзін?		

2.7	Ці атрымоўваюць студэнты заліковыя адзінкі за дзейнасць, якая дапамагае ім дасягнуць меркаваных вынікаў навучання, у разе яе ажыццяўлення па-за ўстановаю?		
2.8	Ці суадносіць установа ўласныя кваліфікацыі з Сістэмай кваліфікацый?		

3. Забеспячэнне якасці (адзначыць птушкай адпаведным чынам)		Так	Не
3.1	Ці праводзяцца кансультацыі са студэнтамі і выкладчыкамі падчас працэсу забеспячэння якасці ўва ўстанове?		
3.2	Ці ўдзельнічаюць прадстаўнікі студэнтаў і выкладчыкаў як правадзейныя і роўныя сябры ў працы камісій, якія правяраюць забеспячэнне якасці ўва ўстанове?		
3.3	Ці ўлічваюцца агульныя элементы выкладання і навучання падчас правярання забеспячэння якасці ўва ўстанове і ў палажэннях забеспячэння якасці?		
3.4	Ці ўлічваецца падчас правярання якасці праграмы выкарыстанне вынікаў навучання?		
3.5	Ці ўлічваюцца падчас правярання якасці праграмы карыстаныя метады ацэньвання?		
3.6	Ці спасылаюцца падчас знешняга ацэньвання забеспячэння якасці на працэс выкладання і навучання?		

4. Мабільнасць, афіцыйнае прызнанне і папярэдняе навучанне (адзначыць птушкай адпаведным чынам)		Так	Не
4.1	Ці прызнае ўстанова перыяды навучання, якія студэнты праводзяць у іншых установах у межах розных праграм мабільнасці?		
4.2	Ці атрымоўваць дапамогу студэнты, якія прыязджаюць згодна з праграмамі мабільнасці, каб зарыентавацца ў новым культурным і моўным асяроддзі?		
4.3	Ці абмяркоўваюцца і распаўсюджваюцца на інстытуцыянальным узроўні прыклады рэкамендаванай практыкі выкладання і навучання, з якімі сутыкаюцца выкладчыкі ў праграмах мабільнасці?		
4.4	Ці прызнае ўстанова папярэдняе навучанне (у асяроддзі нефармальнага навучання) для доступу да навучальных праграм?		
4.5	Ці лёгка працэс афіцыйнага прызнання?		
4.6	Ці мажліва прайсці афіцыйнае прызнанне папярэдняга навучання без значных выдаткаў альбо бюракратычных затрымак?		

5. Сацыяльнае вымярэнне (адзначыць птушкай адпаведным чынам)		Так	Не
5.1	Ці прымаюцца спецыяльныя меры дапамогі, каб дапамагчы студэнтам, якія паходзяць з сацыяльна непаспяховага асяроддзя?		
5.2	Ці ёсць праграмы навучання дастаткова гнуткімі, каб дазволіць камбінаваць працу/сямейнае жыццё і навучанне?		

6. Метады выкладання і навучання (адзначыць птушкай адпаведным чынам)		Так	Не

6.1	Ці выкарыстоўвае ўстанова ацэньванне калегамі і навучанне ў калег?		
6.2	Ці ёсць у ва ўстанове праграмы, для якіх яна выкарыстоўвае метады навучання на аснове актыўнасцяў?		
6.3	Ці выкарыстоўваецца ў ва ўстанове калектыўная праца ў працэсе навучання?		
6.4	Ці прымаецца і прызнаецца пазааўдыторная дзейнасць студэнтаў як значная частка досведу навучання?		
6.5	Ці ёсць развіццё скразных навыкаў студэнтаў адною з задач навучальнага працэсу ў ва ўстанове?		

7. Метады ацэньвання студэнтаў (адзначыць птушкай адпаведным чынам)		Так	Не
7.1	Ці ўзгадняюць выкладчыкі і студэнты мэты навучання?		
7.2	Ці выкарыстоўваюцца ацэньванне калегамі і самаацэньванне як метады працэсу ацэньвання студэнтаў?		
7.3	Ці выкарыстоўваюцца праекты падчас ацэньвання студэнтаў?		
7.4	Ці выкарыстоўваюцца мадэляванне задач і жыццёвыя сітуацыі падчас ацэньвання студэнтаў?		

8. Навучальнае асяроддзе (адзначыць птушкай адпаведным чынам)		Так	Не
8.1	Ці маюць студэнты доступ да належных сродкаў даследаванняў і навучання ў ва ўстанове і па-за ёй?		
8.2	Ці выкарыстоўваюцца інфармацыйныя тэхналогіі ў працэсе навучання?		
8.3	Ці супрацоўнічаюць бібліятэкары з выкладчыкамі, каб палепшыць досвед навучання студэнтаў?		
8.4	Ці дапамагае ўстанова развіццю нацыянальнай/рэгіянальнай культуры SCL?		

9. Прафесійнае акадэмічнае развіццё (адзначыць птушкай адпаведным чынам)		Так	Не
9.1	Ці мае ўстанова дапаможнікі для выкладання і навучання?		
9.2	Ці мае ўстанова праграму рэгулярнага прафесійнага навучання для выкладчыкаў?		
9.3	Калі так, ці ўключае гэтая праграма канструктыўнае абмеркаванне выкарыстання метадаў выкладання?		
9.4	Ці выкарыстоўваецца ў гэтай праграме падыход SCL, навучаючы выкарыстанню інавацыйных метадаў выкладання і распрацоўванню студэнтацэнтраванага навучальнага плана?		

4 Змена светапогляду

4.1 Уводзіны

Калі ў той ці іншай вышэйшай навучальнай установе адсутнічаюць усе альбо большасць пазіцый, пералічаных у паказаным вышэй спісе кантрольных пытанняў, спатрэбіцца распачаць працэс змен, каб наблізіць вышэйшую навучальную ўстанову альбо сістэму вышэйшай адукацыі да выкарыстання падыходу SCL. Каб у тым ці іншым асяроддзі вышэйшай адукацыі адбыліся змены, патрабуецца стратэгія з мэтай супрацоўніцтва з іншымі альбо пераканання іншых. Калегіяльнасць – гэта асноўная каштоўнасць у вышэйшай адукацыі. Стратэгія, заснаваная на прымусе і сіле, не толькі пацярпіць няўдачу, але і спрычыніцца да ўзнікнення актыўнай апазіцыі. Стратэгіі заўсёды мусяць быць заснаваныя на такіх каштоўнасцях як акадэмічная свабода і прафесіяналізм, калі чакаецца, што гэтыя стратэгіі дасягнуць прыметных вынікаў. Таму выклік палягае ў тым, каб стварыць кааліцыю з тымі, хто жадае перамен і жадае пераканаць скептыкаў. Далей падаецца дапаможнік для распрацоўвання планаў рэформ. У раздзеле будуць разгледжаныя шэсць стадый цыкла прадуктыўнай палітыкі, пачынаючы з планавання і заканчваючы ацэньваннем працэсу змен, каб правесці рэформы, якія вядуць да паспяховага выкарыстання падыходу SCL.

4.2 Цыкл палітыкі

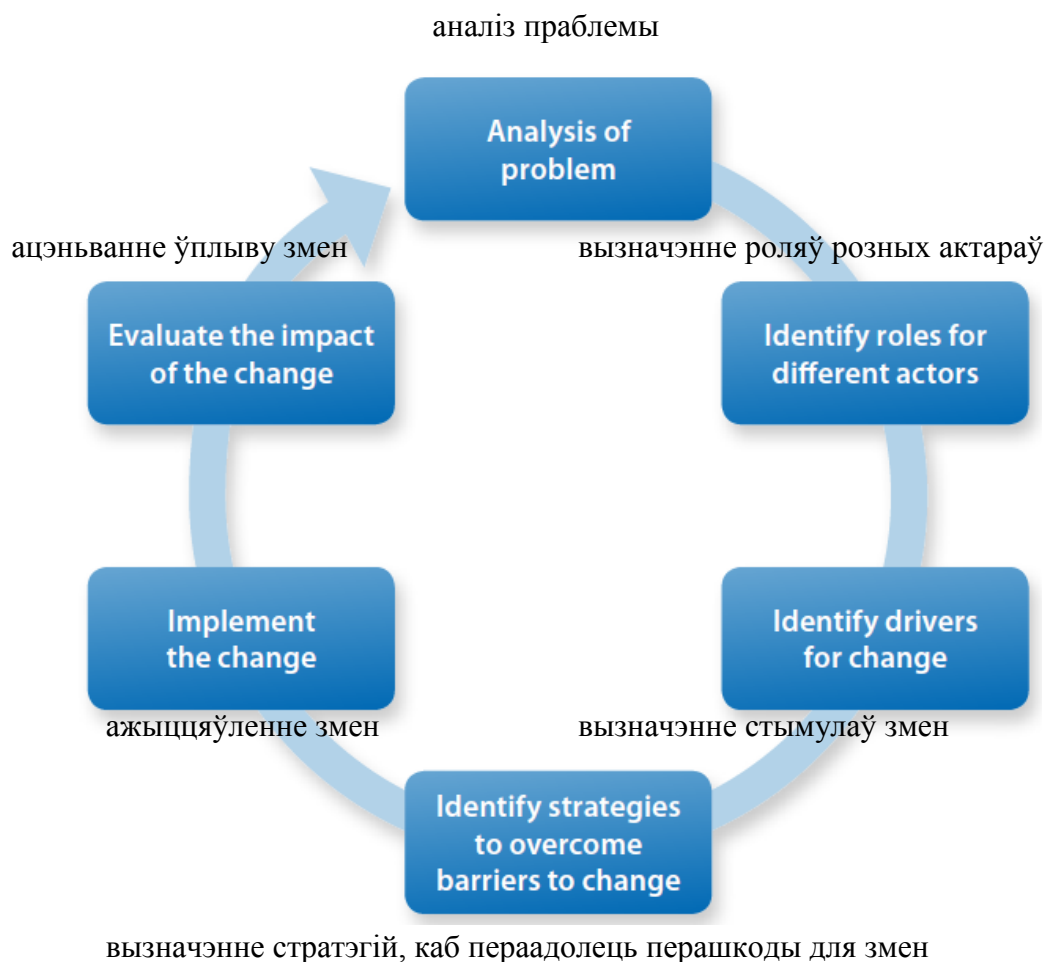
У сферы выпрацоўвання палітыкі вышэйшай адукацыі праходзяць шматлікія дэбаты пра тое, ці больш эфектыўныя змены зверху ўніз ці знізу ўверх. Існуюць значныя аргументы з абодвух бакоў дэбатаў. Прыхільнікі падыходу зверху ўніз сцвярджаюць, што дэмакратычна абраныя лідары ў сферы вышэйшай адукацыі мусяць кантраляваць рэсурсы, каб ажыццяўляць паслядоўную палітыку на ўсіх узроўнях сістэмы вышэйшай адукацыі. Метады зверху ўніз, такія як законы, палажэнні, міністэрскія пастановы, місіі ўстаноў і парадак дня рэформ, могуць гарантаваць паслядоўнасць ува ўсім асяроддзі вышэйшай адукацыі. Прыхільнікі падыходу знізу ўверх сцвярджаюць, што ніякія змены не адбываюцца ў разе адсутнасці падтрымкі з боку тых, хто непасрэдна выкладае, і змены ёсць больш эфектыўнымі, калі ініцыятыва пачынаецца з асобы і распаўсюджваецца праз натхненне і перадаванне назапашанага досведу.

Калі робяцца спробы змен, каб наблізіцца да прыняцця падыходу SCL, пажадана быць прагматычным і прызнаваць наяўнасць больш ітэратыўнага спосабу фармаваць палітыку. З прагматычнага пункту гледжання, верхні і ніжні ўзроўні граюць розныя ролі, і ніводнаму з іх не трэба аддаваць залішнюю перавагу. Лідары сферы вышэйшай адукацыі патрэбныя, таму што яны маюць доступ да рэсурсаў і кадраў, а таксама добра ведаюць сістэму. З іншага боку, ніжнія ўзроўні маюць досвед непасрэднай працы. Яны таксама маюць інавацыйныя ідэі і матывуюць на ажыццяўленне той ці іншай палітыкі. Цыкл належнай палітыкі прызнае ролю абодвух узроўняў і накіраваны на забеспячэнне іхняй сумеснай працы.

Цыкл палітыкі прызнае тое, што палітыка складаецца з паўторных крокаў, якія нельга цалкам запланаваць спачатку. Калі прадставіць цыкл у якасці мадэлі, гэта можа выглядаць наступным чынам:

У наступных параграфях азначаныя вышэй крокі разглядаюцца адзін за адным, каб прапанаваць некаторыя ідэі адносна таго, як забяспечыць змены.

мал. 2. Цыкл палітыкі ў шасці кроках

4.3 Крок першы: аналіз праблемы

Шмат стратэгіі не маюць поспеху на базавым узроўні, таму што рэфарматары насамрэч не ведаюць, што яны жадаюць змяніць. Первым крокам абавязкова мусіць быць поўны аналіз наяўнай сітуацыі і акрэсліванне існай праблемы. Хоць аб'ём і дэталёнасць гэтай працы будуць адрознівацца ў розных сітуацыях, карысна выразна абдумаць галоўную праблему і тое, ці падзяляюць разуменне праблемы калегі і іншыя зацікаўленыя асобы ў той ці іншай акадэмічнай супольнасці. Нават калі зразумела, што немагчыма поўнае планаванне, трэба пазначыць выразныя вынікі і тэрміны для дасягнення меркаваных змен.

Магчыма таксама паставіць некалькі пытанняў:

- Колькі са згаданых пазіцый спіса кантрольных пытанняў прысутныя?
- Як Вы азначаеце SCL?
- Чаму акадэмічнае асяроддзе не ёсць студэнтацэнтраваным?
- Што ўжо зроблена, каб вырашыць праблему?
- Да якой ступені паспяховыя гэтыя спробы ці чаму яны не маюць поспеху?
- Хто і што мусіць змяніцца?
- Якія кампетэнцыі і рэсурсы патрабуюцца, каб вырашыць праблему?

Карысным інструментам на гэтым, першым, этапе з'яўляецца сітуацыйны аналіз, які ўключае спіс: пераваг, недахопаў, магчымасцяў і пагроз наяўнай сітуацыі, як аснову для яе змен.

Аналіз праблемы ў значнай ступені звязаны з абдумваннем рашэнняў. Таму гэты этап ахоплівае абдумванне прадуктыўных рашэнняў і стратэгіі, каб актыўна вырашаць праблему. Каб не застацца на ўзроўні простых рашэнняў, пажадана генераваць шмат розных ідэй вырашэння праблемы і параўнаць іх толькі пасля прапановы некалькіх магчымасцяў для дзеянняў. Гэта не зменшыць прадуктыўнасць пры распрацоўванні рашэнняў. Такі падыход асабліва важны для SCL, таму што гэтая канцэпцыя даволі шырокая. Рашэнні могуць ахопліваць пытанні педагогікі, удзелу студэнтаў ці больш шырокія сацыяльныя праблемы, звязаныя з досведам студэнтаў.

На раннім этапе важна ведаць, што наяўная тэндэнцыя ў фармаванні палітыкі – гэта палітыка, заснаваная на фактах. Сцісла гэта значыць, што аргументы і ідэі мусяць быць

падтрыманыя навуковымі даследаваннямі палітыкі. Гэта звязана з тым, што асобы, што вызначаюць палітыку, жадаюць бачыць акадэмічную літаратуру, у якой абмяркоўваюцца наяўныя праблемы і іх рашэнні, правераныя на практыцы. Хоць гэта можа задушыць прадукцыйнасць знаходжання рашэння, важна ўлічваць, што аўдыторыя, верагодна, з'яўляецца акадэмічнай і што яна будзе ацэньваць аргументы, вылучаныя навуковым метадам. Каб палепшыць навуковую базу такіх аргументаў, можа быць карысным кансультавацца з наступнымі часопісамі і іншымі крыніцамі:

- часопіс “Active Learning in Higher Education”;
- “Journal of Higher Education”;
- “International Journal of Academic Development”;
- часопіс “Teaching in Higher Education”;
- “Scholarship Reconsidered. Priorities of the Professoriate” (Boyer, 1990); і
- “Student-Centred Learning. An Insight into Theory and Practice” (EI, ESU, 2010).

4.4 Крок другі: вызначэнне роляў розных актараў

Калі рашэнне аб зменах прынятае, важна вызначыць іншых асоб, якім таксама патрэбныя тыя ж змены. Змены часта ініцыюе “кааліцыя добрай волі” ці невялікая група тых, хто згодны з існаваннем праблемы і неабходнасцю змен.

Каб зрабіць вышэйшую адукацыю больш студэнтацэнтраванай, карысна мець сувязі з лектарамі, прафесійнымі аб’яднаннямі і студэнцкімі арганізацыямі, якія могуць падтрымаць праект змен і падвысіць яго значнасць. Эфектыўна выбіраючы такіх партнёраў для змен, магчыма браць да ўвагі шэраг аспектаў. Яны ўключаюць:

- тып падтрымкі, якую могуць даць партнёры (маральная, фінансавая, экспертная, часавая, уплыў);
- тып адносін з партнёрамі (давер, асабістыя, гіерархічныя);
- тып супраціву, які, верагодна, прадухіліць іхняе далучэнне (паколькі далучэнне звычайна вядзе да ўдзелу замест апазіцыі); і
- легітымацыю рэформ партнёрамі (зыходзячы з таго, што ўмела сканструяванае партнёрства выглядае больш пераканальным).

Далей падаецца спіс розных патэнцыяльных актараў, якіх магчыма далучыць да працэсу змен, і іхніх магчымых інтарэсаў:

- саюзы студэнтаў: нядзіўна, што студэнты часта найбольш упартыя прыхільнікі падыходу SCL. Сумеснае апытанне ESU-EI (2010 г.), праведзенае на першапачатковых этапах праекта T4SCL, дэманструе, што саюзы студэнтаў найбольш падтрымліваюць гэтую ідэю. Агулам, іхні прыярытэт – спрыяць SCL як палітычнаму пытанню, патрабуючы больш спрыяльнае навучальнае асяроддзе. У шмат якіх выпадках саюзы студэнтаў таксама гатовыя развіваць праекты ўва ўстановах, вызначаць дасведчаных прадстаўнікоў студэнтаў для практнай працы або правяраць працэсы навучання на ўзроўні ўстановы ці факультэта. У некаторых сітуацыях саюзы студэнтаў могуць факусавацца на неакадэмічных пытаннях. Таму будзе пажадана дакладна вызначыць апасродкаваныя перавагі падыходу SCL.
- саюзы выкладчыкаў вышэйшых навучальных устаноў: падобна да саюзаў студэнтаў, саюзы выкладчыкаў зацікаўленыя ў прафесійных пытаннях, такіх як выкладанне і даследаванні, а таксама ў больш традыцыйных пытаннях асацыяцый, такіх як умовы працы выкладчыкаў вышэйшых навучальных устаноў. Яны могуць забяспечыць дасведчанымі выкладчыкамі і даследчыкамі і выключна важным правярэннем ўмоў, неабходных для ажыццяўлення змен, ў рэальных сітуацыях. Саюзы выкладчыкаў ёсць важнымі саюзнікамі, таму што выкладчыкі часта разглядаюцца як адмоўна настроеныя да падыходу SCL. Калі яны далучаюцца на раннім этапе, падтрымка змен таксама можа павялічыцца на месцы падзеяў.
- канферэнцыі рэктараў або аб’яднанні вышэйшых навучальных устаноў: мадэрнізацыя сістэмы вышэйшай адукацыі і выкладання ёсць дакладным

прыярытэтам большасці аб'яднанняў вышэйшых навучальных устаноў. Хоць часта яны зацікаўленыя ў такіх пытаннях як даследаванні і фінансаванне, гэтыя арганізацыі могуць быць вельмі важнымі для паспяховага ажыццяўлення змен. Такія арганізацыі актыўна ўплываюць на прыярытэты сістэмы вышэйшай адукацыі, яны забяспечваюць рэсурсамі і маюць сеткі ўплывовых мысляроў вышэйшай адукацыі. Мабілізуючы некаторыя з гэтых рэсурсаў, магчыма ўзмацніць праект змен за кошт лепшай візуальнай даступнасці і рэсурсаў. Падчас далучэння гэтых аб'яднанняў важна ведаць, што яны патрабуюць дакладнага плана і бачання наяўнай праблемы да таго, як далучыцца да праекта змен.

- кіраўніцтва вышэйшых навучальных устаноў: як і іхнія галаўныя арганізацыі, кіраўнікі асобных устаноў могуць забяспечыць рэсурсамі і экспертнай падтрымкай і могуць уплываць на прыярытэты. Звычайна ўва ўстановах ёсць спецыяльныя структуры, якія займаюцца адукацыйнымі пытаннямі, такія як прарэктар па акадэмічных пытаннях, аддзел забеспячэння якасці ці аддзел прафесійнага развіцця. У менш цэнтралізаваных установах гэтыя структуры існуюць на ўзроўні факультэта ці кафедры. Іх складана мабілізаваць, таму што яны займаюцца шэрагам розных ініцыятыў адначасова і часта даволі павольна змяняюцца. Наяўнасць дакладнага плана і навуковай асновы для аргументацыі дапаможа далучыць іх да праекта змен.

Парада

Калі сабраныя некалькі асоб за сталом, магчыма скарыстацца складаннем схемы функцыянальных абавязкаў, каб эфектыўна размеркаваць задачы. У гэтым выпадку робіцца схема ўдзельнікаў праекта і іхніх роляў на кожным этапе ці ў кожнай актыўнасці. У кожнай сітуацыі асобе магчыма прызначыць чатыры розныя ролі: адказнасць (А), зацвярджэнне ці права вета (З-В), падтрыманне ці кансультаванне (П-К), або інфармаванне (І). Не забудзьцеся прызначыць ролі для кожнай актыўнасці!

- арганізацыі працадаўцаў: арганізацыі бізнэсоўцаў граюць усё больш важную ролю ў кіраванні вышэйшай адукацыяй. Хоць іхнія веды пра вышэйшую адукацыю часта неглыбокія, гэтыя арганізацыі звычайна ведаюць праблемы працаўладкавання даволі добра. Таму яны звычайна падтрымліваюць больш студэнтацэнтраваны падыход, накіраваны на асабістую незалежнасць і больш эфектыўнае навучанне. Гэтыя арганізацыі могуць забяспечыць экспертныя веды па пытаннях працаўладкавання, а таксама рэсурсы для праектаў, у якіх арганізацыі бачаць выразны карысны вынік.

Прыклад складання схемы функцыянальных абавязкаў для праекта з удзелам чатырох актараў

Актар	Адказнасць	Зацвярджэнне ці права вета	Падтрыманне ці кансультаванне	Інфармаванне
Саюз студэнтаў	А	В	–	–
Саюз выкладчыкаў	А	В	–	–

Канферэнцыя рэктараў	–	3	К	–
Міністр	–	–	–	–

- медыі: прэса, верагодна, не вельмі зацікаўленая ў тым, каб пісаць пра змяненне вышэйшай адукацыі на больш студэнтацэнтраваную. Тым не менш, розныя медыі могуць быць важнымі адносна публічнага іміджу сістэмы вышэйшай адукацыі. Публікуючы некаторыя факты і прыклады праблем, з якімі студэнты сутыкаюцца ў сістэме, магчыма публічна навесці аргументы пра неабходнасць большай увагі да SCL і большай колькасці рэсурсаў для падыходу.
- асобы: эксперты, асобныя студэнты, калегі ці сябры могуць быць карыснымі, каб даць больш людзей для ўдзелу ў групе, якая распрацоўвае змены. Назбіраўшы правільна дыверсіфікаваную групу ўдзельнікаў, дзе кожны мае досвед ува ўласнай сферы, магчыма скласці групу, якая мае матывацыю і магчымасць ажыццяўлення праектаў змен, каб уводзіць падыход SCL. Напрыклад, педагогічныя даследчыкі, якія распрацоўваюць тэму SCL, змогуць даць навукова абгрунтаваныя тэхнічныя парады пра ажыццяўленне SCL спосабам, які пасуе да профілю той ці іншай установы.

4.5 Крок трэці: вызначэнне стымулаў для змен

Каб пераканаць людзей змяняцца, важна ведаць іхнюю матывацыю. Таму неабходна вызначыць “стымулы”, “каталізатары” ці “заахвочванне” для змен. Досвед з тэорый рэфармавання палягае ў тым, што асобам неабходна бачыць перавагі ад перамен. Урок з тэорый пра рэфармаванне палягае ў тым, што людзі павінны бачыць перавагі ад перамен. Гэтыя перавагі могуць мець шмат форм (напрыклад, грашовыя ўзнагароды, падвышэнне якасці і вышэйшая матывацыя), і іх трэба ідэнтыфікаваць непасрэдна. Перавагі трэба інтэграваць у дакладную і зразумелую палітыку, каб яны зрабіліся стымуламі для змен. Улічваючы перавагі SCL, вызначаныя вышэй у раздзеле 2, стымуламі для змен могуць быць:

$$P = (N \times Pr \times B \times Z) > V$$

“P” азначае падрыхтаванасць да змен;

“N” азначае незадаволенасць ад статус-кво

“Pr” азначае меркаванне перавагі

“B” – гэта зразумеласць агульнага бачання мажлівага;

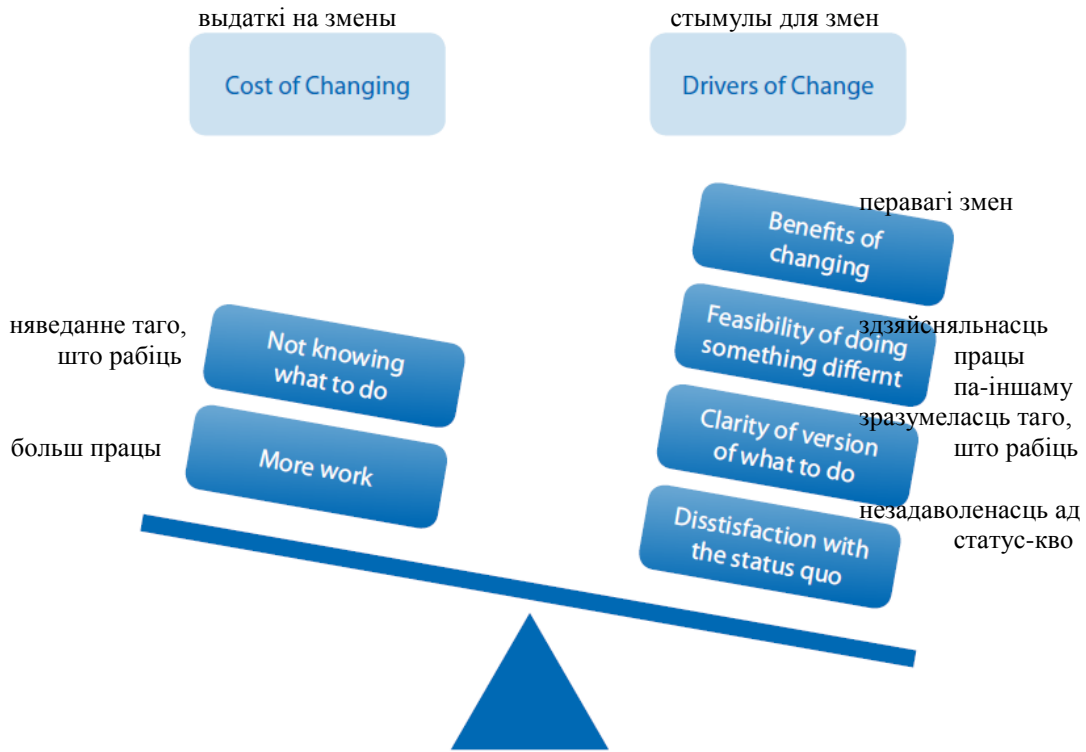
“Z” азначае здзяйсняльнасць крокаў для ажыццяўлення новых ідэй; і

“V” азначае выдаткі на змены.

мал. 3. Запаўняючы формулу Гляйхера, магчыма выявіць праблемы людзей, якія павінныя змяніцца на Вашу думку!

- асабістае заахвочванне: для выкладчыкаў выкладанне становіцца больш прыемным, інтэрактыўным і больш апраўдвае сябе, калі яно студэнтацэнтраванае. Для студэнтаў навучанне становіцца больш цікавым, калі яно інтэрактыўнае;
- адукацыйнае заахвочванне: выкладанне можа быць больш эфектыўным, калі яно ўключае канструктыўнае навучанне. Студэнты змогуць навучацца лепш у такім асяроддзі, што зробіць больш карысным выдаткаванне часу на вышэйшую адукацыю;
- заахвочванне навуковымі ведамі: даследчую працу магчыма інтэграваць у выкладанне, наблізіўшы яе да даследчай дзейнасці выкладчыка. Для студэнтаў таксама палепшыцца сувязь з акадэмічным светам і магчымасці акадэмічнай кар’еры; і
- эканамічнае заахвочванне: калі акадэмічная супольнасць паляпшае выкладанне, яна можа мець доступ да вышэйшых узроўняў кар’ернай лесвіцы. Для студэнтаў больш якасная адукацыя можа даць доступ да лепшай працы на рынку працы.

Магчыма ацаніць падрыхтаванасць людзей да змен. Адаптаваная версія формулы Гляйхера можа быць карысным інструментам. Неабходна запоўніць формулу адносна асноўных актараў, далучаных да той ці іншай рэформы, і ацаніць, ці ўсе множнікі пераважваюць выдаткі на такія змены. Калі гэта так, падрыхтаванасць да

змен будзе станоўчай. У гэтай формуле магчыма ўплываць на множнікі Н, Пр, Б і В, каб павялічыць падрыхтаванасць да змен.

Заахвочванне да змен часта ужо ёсць часткаю культуры ў вышэйшых навучальных установах. Паказчыкі цытавання, лесвіца акадэмічнай кар’еры ці анкетны ацэньвання якасці – гэта толькі некалькі прыкладаў інструментаў, карыстаных установамі, каб паўплываць на паводзіны акадэмічнай супольнасці. Важна думаць пра тое, як гэтыя наяўныя інструменты павязаныя з мэтамі планаванага праекта змен ці як яны працуюць супраць гэтых мэтаў.

4.6 Крок чацвёрты: стратэгіі пераадолення перашкод для змен

Для таго, каб стварыць заахвочванне, таксама важна вызначыць перашкоды для змен. Адмоўнае стаўленне да змен, верагодна, ёсць найбольшаю праблемаю для рэформ. Прычыны такога адмоўнага стаўлення могуць быць шматлікія і могуць уключаць папярэдні досвед запыту на змены ў розных накірунках адначасова ці беспаспяхова спроб правесці змены. У кожным выпадку неабходна рыхтавацца да розных тыпаў адмоўнага стаўлення.

Карысна вызначыць розныя тыпы адмоўнага стаўлення да планаванага праекта змен, такія як ў асоб, якія даюць канструктыўныя каментары, тых, хто прагматычна

Перашкоды для змен звычайна шматлікія і могуць ахопліваць:
адміністрацыйныя перашкоды;
іншыя прыярытэты вышэйшай адукацыі;
недахоп фінансавага падтрымання;
звышцэнтралізаванае (ці дэцэнтралізаванае) прыманне рашэнняў;
неразуменне канцэпцыі;
адмоўнае стаўленне да канцэпцыі; і
рознае разуменне бачання будучыні.

скептычны, і тых, хто найпрост супраціўляюцца любым планам змен. Магчыма адолець розныя тыпы супраціву з выкарыстаннем розных стратэгий. Яны могуць уключаць большае інфармаванне людзей, далучэнне іх да прымання рашэнняў, спробы даць кампетэнцыі і ўпэўненасць праз навучанне ці спробы пераканаць людзей і правесці з імі перамовы, каб непасрэдна задаволіць іхнія патрэбы.

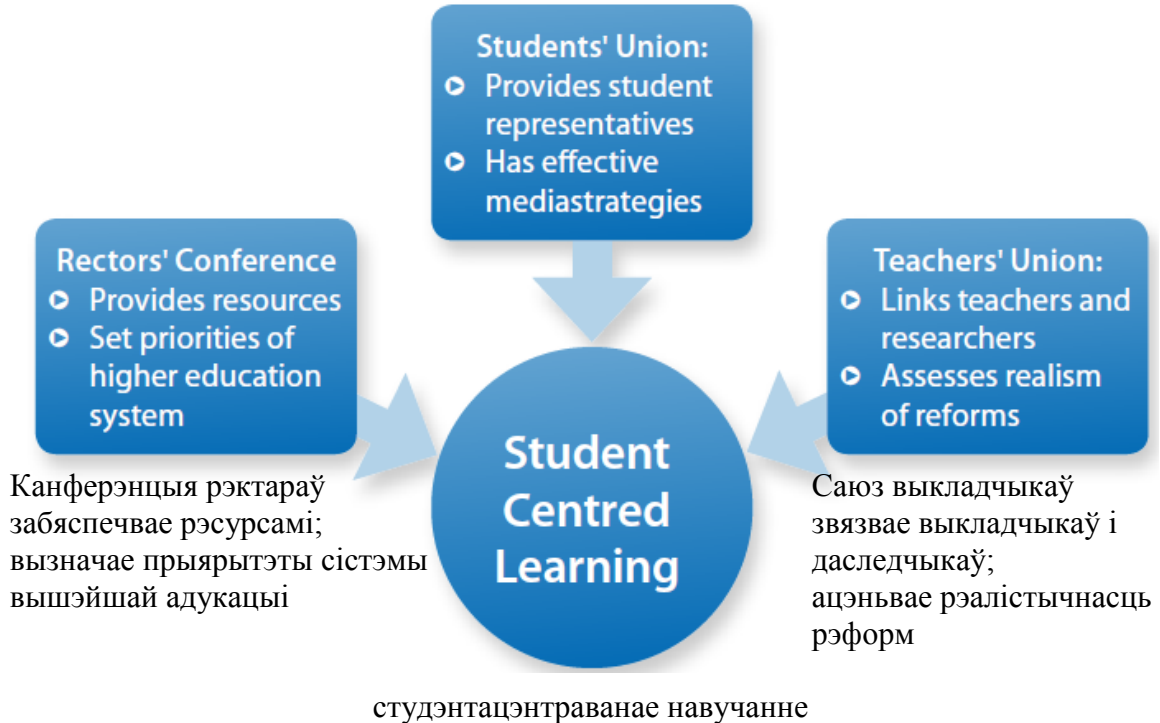
Апазіцыя зменам можа выявіцца карыснай, калі яна мабілізуецца на дасягненне станоўчага выніку. Калі з апазіцыяй працаваць сур’ёзна, яна будзе карыснай для вызначэння адмоўных аспектаў плана змен, якія потым будзе магчыма адпаведна змяніць. У кожным разе добра рыхтавацца да тых перашкод, якія могуць паўстаць, а таксама планаваць, як такія перашкоды магчыма пераадолець.

Парада
Методыка фактараў можа быць карысным інструментам на гэтым этапе. Гэта сродак абмеркавання з мэтаю вызначыць розныя актараў, пералічыць розных людзей і арганізацыі, якія могуць мець уплыў, і пазначыць іхнія сувязі і ўзроўні ўплыву на сітуацыю.

мал. 4. Прыклад методыкі фактараў з выкарыстаннем некаторых з актараў, пазначаных вышэй.

Саюз студэнтаў:
забяспечвае прадстаўнікамі студэнтаў;
мае эфектыўныя стратэгіі працы з медыямі

4.7 Крок пяты: ажыццяўленне змен

На гэтым этапе важна знайсці і выкарыстаць рэсурсы, каб вырашыць праблему. Прадмет гэтага дапаможніка не ахоплівае прэзентаванне ідэй збору сродкаў ці забеспячэнне агульнымі парадамі з кіравання праектамі. Аднак, адносна такіх пытанняў існуе шмат літаратуры, некаторую з яе магчыма знайсці ў раздзеле 10 далей, дзе пералічаныя крыніцы для далейшага чытання. Таксама існуе шмат падручнікаў з фармавання палітыкі, у якіх дэманструецца, што планы могуць сутыкнуцца з некаторымі складанасцямі. Падчас распрацоўвання праекта змен магчыма выкарыстоўваць інструменты планавання, пазначаныя тут, каб перагледзець праект змен, калі гэта неабходна.

4.8 Крок шосты: ацэньванне ўплыву змен

Верагодна, складана ацаніць уплыў праекта змен. Простыя колькасныя індыкатары, такія як колькасць людзей, на якіх распаўсюджваецца гэты ўплыў, колькасць падрыхтаваных выкладчыкаў ці колькасць станоўчых вынікаў у анкетах ацэньвання студэнтамі не кажуць шмат пра фактычныя змены ў досведзе студэнтаў. Больш за тое, таму што, верагодна, студэнты не будуць мець досведу сітуацыі да ажыццяўлення праекта змен і пасля яго ажыццяўлення, студэнтам будзе таксама

складана ацаніць уплыў змен пасля пятага кроку. З гэтай прычыны стандартныя мадэлі ацэньвання, верагодна, не адпавядаюць ацэньванню таго, ці паспяховыя змены, якія прывялі да ажыццяўлення падыходу SCL. На шчасце, практыка забеспячэння якасці ў сістэме вышэйшай адукацыі забяспечвае некаторымі сродкамі ацэньвання ўплыву праведзеных змен.

Інтэграваная мадэль планавання і ацэньвання – гэта так званая мадэль па схеме “планаванне – выкананне – правярэнне – прыняцце захадаў” ці проста мадэль ПВПЗ. Ідэя палягае ў тым, што ўсе гэтыя этапы непасрэдна інтэгруюцца ў праект змен, каб было магчыма праверыць, ці дасягнутае тое, што планавалася. На этапе правярэння важна паспрабаваць знайсці розніцу паміж планами і дасягнутымі вынікамі. На этапе прыняцця захадаў трэба высветліць, чаму запланаваныя вынікі не дасягнутыя і паспрабаваць унесці адпаведныя змены ў планы.

Важна разумець, што сябры групы, адказнай за кіраванне зменамі, здольныя ацэньваць уплыў працы самастойна. Гэта магчыма зрабіць праз самаацэньванне з адказам на шэраг пытанняў. Пытанні наступныя:

- Якія былі мэты праекта змен і метады дасягнення гэтых мэтаў?
- Ці ўжываліся гэтыя метады паслядоўна?
- Ці былі рэсурсы для праекта змен адэкватныя, і ці выкарыстоўваліся яны адказна?
- Ці адэкватна выконвалі розныя партнёры свае ролі ў праекце змен?
- Ці былі паспяхова пераадоленыя розныя перашкоды?
- Ці ўзнікла якое адмоўнае пабочнае ўздзеянне ад праекта змен?

Падчас самаацэньвання праекта змен сябры груп могуць паспрабаваць растлумачыць уласны досвед і меркаванні наконт праекта. Пасля гэтага кроку магчыма выкарыстаць набор метадаў, каб высветліць, ці былі правільнымі дапушчэнні аб эфектыўнасці праекта, напрыклад, спытаўшы калег ці студэнтаў, на якіх паўплываў праект, ацаніць самаацэньванне групы. Падобным чынам магчыма кансультавацца наконт уплыву праекта змен з саюзамі студэнтаў, выкладчыкаў і іншымі згаданымі вышэй актарами. Гэтыя арганізацыі звычайна ведаюць сістэму даўжэй і могуць ацэньваць уплыў на яе шырэй. Важней за ўсё кансультавацца з тымі, хто далучаны да самога працэсу навучання, таму што яны змогуць лепш ацаніць “студэнтацэнтраванасць” сістэмы.

5 Ажыццяўленне падыходу выкладчыкамі

5.1 Уводзіны

Навучанне часта прэзентуецца ў супрацьпастаўленні студэнтацэнтраванага і арыентаванага на выкладчыка навучання. У практычнай рэальнасці сітуацыя не такая чорна-белая. Карысней прэзентаваць SCL як камбінацыю абодвух падходаў, якія выступаюць двума канцамі кантынууму, выкарыстоўваючы тры канцэпцыі, звычайна ўжываныя, каб апісаць SCL, наступным чынам:

Кантынуум навучання

Цэнтраванае на выкладчыку навучанне	↔	Студэнтацэнтраванае навучанне
Абмежаваны выбар для студэнтаў	↔	Вялікі выбар для студэнтаў
Пасіўнасць студэнтаў	↔	Актыўнасць студэнтаў
Выкладчык як уладальнік улады	↔	Пашырэнне паўнамоцтваў студэнтаў

Разглядаючы, як гэта можа выглядаць на практыцы, мае сэнс падумаць, як далёка па кантынууме могуць перамяшчацца выкладчыкі ў сваім асабістым падыходзе ў межах

Апавядзі мне ... і я забудуся
Пакажы мне ... і я запомню
Далучы мяне ... і я зразумею
Адступі назад ... і я буду дзейнічаць
Канфуцый

кантэкстуальных бар'ераў той ці іншай сітуацыі. Гэта ўключае ўлік прадмета, які выкладаецца, памер аўдыторыі, інфраструктуру ўстановы і яе традыцыі, сярод іншага. Далей падаюцца некалькі элементаў, якія трэба ўлічваць выкладчыкам у вышэйшай адукацыі ў межах аўдыторнага асяроддзя, каб дапамагчы ім перамясціцца па кантынууме да ажыццяўлення падыходу SCL і палепшыць навучальны досвед студэнтаў.

5.2 Матывацыя студэнтаў і веданне студэнтаў выкладаўнікамі

У межах розных роляў, якія SCL прадугледжвае для выкладчыкаў і студэнтаў, асноўным фактарам ажыццяўлення новага падыходу да навучання ёсць матывацыя студэнтаў. Большае ўключэнне студэнтаў выкладчыкам – галоўнае ў гэтым працэсе. Калі студэнты матываваныя зразумець матэрыял, які ім прэзентуецца, і працаваць з ім, больш верагодна, што яны абяруць стратэгіі, вынікам якіх будзе глыбейшае навучанне.

Далей падаюцца прыклады рэкамендаванай практыкі і ідэі для выкладчыкаў, як падвысіць матывацыю студэнтаў:

- далучэнне студэнтаў да сумеснага рыхтавання прыцягальных курсаў;
- уздзеянне гранічных выпадкаў прадмета на студэнтаў;
- азнаямленне студэнтаў з рознымі кар'ернымі шляхамі, якія яны могуць мець пасля заканчэння навучання;

- азнаямленне студэнтаў з важнасцю іхняй дзейнасці і яе кантэкстам у практычнай сітуацыі, якая дэманструе каштоўнасць дзейнасці іншым;
- выкарыстанне ўласных даследаванняў у навучальным досведзе студэнтаў, вызыванне сумневаў у карыстаных метадах і запытванне пра альтэрнатывы; і
- запрашэнне прадстаўнікоў грамадскасці з асаблівымі экспертнымі ведамі і досведам адносна вобласці навучання ці запрашэнне выпускнікоў у якасці мадэляў для пераймання, звязваючы практычны і навучальны досвед у прафесіі з досведам, атрыманым падчас навучання.

Робячы практычны досвед больш відавочным, студэнты і прафесіяналы змогуць звязаць тэорыю і веда і падзяліцца ведамі і навыкамі.

Акрамя таго, існуе дэманстраваная сувязь паміж папярэднім досведам студэнтаў і іхняй эфектыўнасцю ў якасці навучэнцаў. Выкарыстоўваючы гэтую інфармацыю, выкладчыкі змогуць лепш дапамагчы студэнтам праз павелічэнне значнасці і, такім чынам, узбагачэнне разумення студэнтаў. Папярэдні досвед уплывае на погляды студэнтаў на навучанне, іхнюю матывацыю навучання і спосаб, якім яны падыходзяць да навучання. Выкладчыкі могуць найлепшым чынам наладзіць кантакты са студэнтамі і наадварот, калі першыя ведаюць, кім ёсць другія, які яны маюць досвед і разуменне прадмета.

Ёсць розныя спосабы, якімі выкладчыкі могуць атрымаць гэтыя звесткі пра студэнтаў. Прыклады наступныя:

- у маленькіх групах: выкладчык можа запрасіць студэнтаў праінтэрв'юіраваць адзін аднаго, пытаючыся, чаму яны абралі курс, што спадзяюцца вынесці з яго і што ўжо ведаюць пра прадмет. Кожны студэнт затым можа прадставіць свайго суразмоўцу астатнім.
- у большых лекцыйных групах: выкладчык можа паспрабаваць каротка падсумаваць веда кожнай групы з прадмета, апавядаючы пра іх астатнім студэнтам.

5.3 Выбар метадаў выкладання і навучання

У SCL увага надаецца навыкам і кампетенцыям, якія дэманструюць адказнасць за ўласнае навучанне, незалежнасць і супрацоўніцтва, вырашэнне праблем, разуменне і самастойнае мысленне. Ёсць шэраг стратэгіяў, карыстаных у выкладанні, каб стымуляваць гэты тып навучання. Яны ўключаюць:

- стымуляванне студэнтаў да набыцця ведаў і навыкаў: гэта могуць быць актыўнасці ў аўдыторыі, палявая праца і выкарыстанне кампутарных навучальных пакетаў, сярод іншага;
- стымуляванне студэнтаў да разумення таго, што яны робяць і чаму яны гэта робяць: гэта можна зрабіць з выкарыстаннем журналаў навучання, аналітычных прэзентацый і да т.п.;

- факусаванне на зносінах: напрыклад, праз выкарыстанне кансультацый, меншых і большых дыскусійных груп; і
- факусаванне на навыках шырокага выкарыстання: выйсце за межы непасрэдных патрабаванняў курса і ўлік іншай карысці для студэнтаў пазней у іхняй кар’еры і жыцці.

Парада
Разгледзьце магчымасць скарачэння аўдыторных гадзін, каб выкарыстоўваць больш фарматаў SCL, калі гэта магчыма.

У аўдыторыі практычнае ажыццяўленне падыходу SCL можа ўключаць некалькі элементаў. Некалькі прыкладаў гэтых элементаў наступныя:

- праблемна-арыентаванае навучанне (PBL);
- групавая праектная праца;
- актыўнае студэнтацэнтраванае навучанне;
- навучанне на аснове комплексу рэсурсаў;
- выкарыстанне метаду навучання на прыкладах;
- ролевыя гульні;
- аўдыторныя семінары;
- групавыя прэзентацыі;
- выкарыстанне вэб-канферэнцый, асабліва ў дыстанцыйным навучанні; і
- выкарыстанне журналаў навучання, каб студэнты рэгістравалі адукацыйны досвед.

Праца ў малых групах, часта карыстаная ў PBL, дазваляе студэнтам навучацца працаваць у групе, у працэсе чаго яны знаходзяць і запаўняюць прагалы ў ведах. Гэта эфектыўны метаду навучання, таму што ён актывізуе папярэднія веды, паляпшаючы навучанне, асабліва калі праблемна-арыентаванае навучанне выкарыстоўваецца ў адпаведным кантэксце (напрыклад, студэнты, якія вывучаюць медыцыну, у лякарні).

Незалежна ад карыстанага метаду выкладання, найважнейшым ёсць забеспячэнне АКТЫўНАЙ ролі для навучэнца.

На аснове паданага вышэй, у наступнай табліцы даецца прыклад метадаў выкладання падчас выкарыстання SCL. Ён ахоплівае некаторыя ідэі для выкладчыкаў як у межах аўдыторыі, так і па-за

ёй.

Калі выкладчыкі выбіраюць нейкі метады выкладання падчас выкарыстання SCL, ім трэба памятаць пра наяўную аўдыторыю – групы студэнтаў, з якімі яны працуюць. Не ўсе студэнты матываваныя навучацца аднолькава, таму ў розных выпадках могуць спатрэбіцца розныя стымулы ці іхнія камбінацыя.

Метады навучання

У межах фармату лекцый	Па-за межамі фармату лекцый
<ul style="list-style-type: none"> ➤ дыскусійныя групы (кароткая дыскусія ўдвох) ➤ нарастанне (павелічэнне колькасці ўдзельнікаў груп) ➤ “скрыжаванне” (перамешванне студэнтаў у групах) ➤ выкарыстанне кансультацыйных груп ➤ раўнды (выказванне студэнтаў па чарзе) ➤ віктарыны ➤ пісьмовыя разважанні на конт навучання (працягласць 3-4 хвіліны) ➤ студэнцкія прэзентацыі ➤ прэзентацыі плакатаў ➤ ролевыя гульні ➤ рыхтаванне дыяграм сувязяў студэнтамі 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ незалежныя праекты ➤ групавыя дыскусіі ➤ навучанне адных студэнтаў іншымі ➤ сумесная праца ➤ дэбаты ➤ азнаямляльная практыка ➤ практычныя заняткі ➤ рэфлексійныя дзённікі, журналы навучання ➤ навучанне з выкарыстаннем кампутара ➤ напісанне артыкулаў для медый ➤ рыхтаванне партфолія

5.4 Выбар метадаў ацэньвання студэнтаў

Ацэньванне студэнтаў ёсць адным з найбольш важных элементаў вышэйшай адукацыі. Вынікі ацэньвання ў значнай ступені ўплываюць на кар’еру студэнтаў у будучыні. Таму важна, каб ацэньванне заўсёды праводзілася прафесійна і каб падчас яго ўлічваліся шырокія веды пра працэсы тэставання і правядзення іспытаў.

У межах падыходу SCL з’яўляецца шэраг складанасцяў адносна канцэпцыі ацэньвання студэнтаў. Гэта звязана з тым, што звычайна падчас ацэньвання студэнты

Навучальныя дамовы – гэта мэты, якія ставіць студэнт у залежнасці ад прагалаў у навучанні і пра якія ён дамаўляецца з выкладчыкам адносна зместу навучання і метадаў ацэньвання.

параўноўваюцца паміж сабою, што падкрэслівае канкурэнцыю замест асабістага развіцця. Гэтая праблема, у першую чаргу, звязаная з суматыўнымі спосабамі ацэньвання студэнтаў, у якіх выстаўленню адзнак звычайна надаецца занадта вялікая ўвага ў той час, калі парадкі і функцыя навучання адзначаюцца недастаткова.

У практыцы ацэньвання студэнтаў трэба адлюстроўваць, заахвочваць і ўзнагароджваць выкарыстанне падыходу SCL. Выкладчыкам трэба ведаць пра любыя рознагалосці паміж тым, пра што яны пытаюцца ў студэнтаў, і тым, што яны хочуць, каб студэнты ведалі.

Гэта не значыць, што ацэньванне студэнтаў не адпавядае падыходу SCL. Хутчэй, ацэньванне трэба змяняць так, каб адлюстроўваць філасофію і мэты SCL. У SCL таксама трэба распрацоўваць метадалогіі выкладання, каб даваць рэкамендацыі студэнтам наконт працэсу навучання з улікам жаданых вынікаў навучання, трэба прыводзіць найлепшыя формы ацэньвання ў адпаведнасць з вызначанымі мэтамі навучання. Так, трэба карыстацца формамі ацэньвання, якія пацвярджаюць дасягненне студэнтамі вызначаных мэтаў навучання. У іншым выпадку студэнты не будуць сур'ёзна ставіцца да такіх мэтаў. Акрамя таго, студэнтаў трэба дакладна інфармаваць пра стратэгію ацэньвання, карыстаную ў праграме, пра тое, якія іспыты ці іншыя метады ацэньвання будуць выкарыстоўвацца, што будзе чакацца ад іх, якія крытэрыі будуць ужывацца да ацэньвання іхняй працы.

Прыклады рэкамендаванай практыкі адносна метадаў ацэньвання, згодных з падыходам SCL, уключаюць:

- фарматыўнае ацэньванне: у адрозненне ад суматыўнага ацэньвання ў гэтым тыпе ўвага надаецца неабходнасці даваць рэкамендацыі студэнтам наконт іхняга навучання, такім чынам робячы досвед навучання студэнтаў больш дзейсным і даючы студэнтам арыенцір праз падкрэсліванне прагалаў у навучанні і сфер, у якіх студэнты могуць развівацца. Магчыма выкарыстоўваць шэраг форм, уключаючы: дзённікі, журналы, партфолія, ацэньванне калегамі і самаацэньванне, навучальныя дамовы і ўзгодненае ацэньванне, праекты, групавую працу, складанне партрэта і ідэнтыфікаванне ўласных навыкаў і кампетэнцый.
- ацэньванне са спасылкаю на крытэрыі: гэты метады дазваляе ацэньваць студэнтаў, параўноўваючы з крытэрыямі навучання ў курсе, у адрозненне ад ацэньвання на аснове нормы, пры якім студэнты параўноўваюцца з іншымі студэнтамі. Адною з пераваг гэтага тыпа ацэньвання ёсць тое, што выкладчыкі і студэнты могуць прасцей бачыць, дзе студэнты паспяхова навучаюцца, а дзе не. Гэта магчымасць можа быць вельмі каштоўнаю падчас паляпшэння курса для будучых студэнтаў.
- ацэньванне калегамі і самаацэньванне вяртаюць адказнасць студэнту, падкрэсліваючы падвышанае адчуванне аўтаноміі навучэнцам. Ставячы пытанні падчас любой формы ацэньвання, трэба звяртаць увагу на пытанні “чаму” і “як” замест простага ўвагі на фактычнай інфармацыі.
- Каб ацаніць вынікі навучання, якія не залежаць ад кароткачасовага запамінавання, выкладчыкі могуць карыстацца шэрагам метадаў ацэньвання, маючы на ўвазе дакладныя мэты. У наступнай табліцы пазначаныя некалькі прыкладаў, якімі магчыма карыстацца:

Магчымыя метады ацэньвання і іхнія мэты
крыніца: University of Adelaide, 2000

Ацэньванне	Прыклад мэтаў
Эсе ці заданне дадому	<ul style="list-style-type: none"> ➤ падрыхтаваць аргументы і аналіз ➤ знайсці неабходную інфармацыю

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ арганізаваць эфектыўную прэзентацыю ➤ інтэграваць ідэі ці тэорыі ➤ выказаць ідэі належным чынам
Іспыт з выкарыстаннем літаратуры	<ul style="list-style-type: none"> ➤ выбраць інфармацыю і ідэі з крыніц ➤ належным чынам падаць спасылкі ➤ ужыць інфармацыю ў адпаведных сітуацыях ➤ запомніць асноўныя ідэі ці структуры
Заданні, прапанаваныя студэнтамі	<ul style="list-style-type: none"> ➤ прадэманстраваць веды мэтаў курса ➤ паказаць разуменне структуры і матэрыялаў курса ➤ паказаць разуменне асноўных пытанняў
Вусная камунікацыя	<ul style="list-style-type: none"> ➤ адказаць на пытанні і аргументы ➤ абгрунтаваць заявы ці ідэі ➤ узаемадзейнічаць з іншымі ➤ выкарыстоўваць агульную/тэхнічную мову належным чынам ➤ шпарка выказаць ідэі
Праца падчас курса (бесперапыннае ацэньванне)	<ul style="list-style-type: none"> ➤ падтрымліваць належную матывацыю ➤ удзельнічаць у аўдыторнай працы ➤ распрацоўваць тэхнікі адпаведна мэтам курса ➤ падтрымліваць зацікаўленасць ці энергію ➤ звязаць розныя задачы паміж сабою
Імітаваныя задачы	<ul style="list-style-type: none"> ➤ прадэманстраваць адпаведнае стаўленне ➤ узаемадзейнічаць з іншымі падчас выкарыстання ведаў ці досведу ➤ аналізаваць ці сінтэзаваць ідэі ➤ прадэманстраваць творчы падыход ці ўяўленне
Групавыя праекты	<ul style="list-style-type: none"> ➤ супрацоўнічаць ➤ атрымаць перавагі ад рэальных сітуацый ➤ ацаніць асабістыя навыкі ➤ інтэграваць з іншымі поглядамі ці мадэлямі
Праектная праца	<ul style="list-style-type: none"> ➤ знайсці інфармацыю ➤ абгрунтаваць ➤ запланаваць навучанне на адпаведным узроўні ➤ арганізаваць інфармацыю для спецыяльных мэтаў ➤ прэзентаваць ідэі ➤ быць арыгінальным ➤ забяспечваць належную матывацыю

- выбар ёсць адной з асноўных умоў падчас выкарыстання падыходу SCL. Падчас ацэньвання выбар звязаны з карыстанымі крытэрыямі і стандартамі, вынікамі ацэньвання і тым, хто іх робіць. Выкладчыкам нялёгка забяспечыць студэнтаў аўтаноміяй і ўплывам на прыняцце рашэнняў у такой сферы як ацэньванне, асабліва з улікам таго, як звычайна праводзіцца ацэньванне. Далей падаюцца некалькі ідэй наконт таго, як гэта зрабіць адносна двух асноўных этапаў – калі ставіцца задача і калі яна выкананая.

Сферы ўключэння студэнтаў да ацэньвання

Сферы ўключэння студэнтаў, калі ставіцца задача	Сферы ўключэння студэнтаў пасля таго, як задача выкананая
---	---

<ul style="list-style-type: none"> ➤ выбар задачы ацэньвання ➤ вызначэнне задачы ацэньвання ➤ абмеркаванне задачы ацэньвання ➤ вызначэнне крытэрыяў ацэньвання 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ каментаванне самацэньвання ➤ каментаванне рэкамендацый ацэньвання калегамі ➤ прапанова адзнак самаацэньвання ➤ абмеркаванне адзнак самаацэньвання ➤ прызначэнне адзнак самаацэньвання ➤ прызначэнне адзнак ацэньвання калегамі
--	---

Выкладчыкі могуць разгледзець магчымасць перамяшчэння практык ацэньвання некалькі ўгору ў кантынууме выкладчыка/студэнта з невялікімі, але значнымі зменамі, напрыклад забяспечыўшы выбар тэм эсэ і пытанняў іспыту ў якасці кіраванага пункту адліку. Важна памятаць, што калі навучэнцы належным чынам падрыхтаваныя да ацэньвання, яны прыстасуюцца да розных форм яго выкарыстання.

5.5 Выкарыстанне ацэньвання курса ў SCL

Разглядаючы пытанне якасці досведу навучання на ўзроўні курса ці кампанента праграмы, важна адказаць на асноўнае пытанне ацэньвання: ці забяспечваюць праграмы дасягненне студэнтамі меркаваных вынікаў навучання ў курсе ці кампаненце праграмы?

Ацэньванне курса можа ўваходзіць у дзве шырокія катэгорыі (гл. University of Adelaide, 2000):

Ацэньванне вынікаў: пры гэтым разглядаюцца якасці, якія курс прышчэпляе студэнтам. Падчас гэтага тыпу ацэньвання выкладчыкам трэба высветліць нешта з наступнага:

- ці набылі студэнты веды, якія я для іх вызначыў?
- ці больш крытычна яны мысляць у параўнанні з пачаткам?
- ці яны вызначаюць і вырашаюць праблемы лепш за папярэдніх студэнтаў, якім я выкладаў падобным чынам?

Ацэньванне працэсу: пры гэтым разглядаецца тое, што адбываецца падчас працэсу навучання/выкладання, і наяўны курс. Гэтае ацэньванне залежыць ад таго, што мае рабіць выкладчык. Яно можа ўключаць наступныя пытанні:

Пытанне: Чым ёсць эфектыўнае ацэньванне?
Адказ: Забеспячэннем таго, што курс ці кампанент праграмы дазваляе студэнтам дасягнуць меркаваных вынікаў навучання.

Парада:
Падчас ацэньвання вынікаў патрабуецца прыняцце базавых мер. Напрыклад, каб высветліць, ці маюць выпускнікі лепшыя навыкі вырашэння праблем, выкладчыкам трэба ведаць наяўны ўзровень навыкаў вырашэння праблем.

- ці я матываваў студэнтаў (праз ацэньванне і структуру), каб развіць незалежнае навучанне?
- ці былі насамрэч уключаныя студэнты, дзякуючы актыўнасцям, якія я прапаноўваў?
- ці могуць студэнты перанесці веды прадмета на аспекты неакадэмічнага свету?
- ці эфектыўна я камунікаваў?

Парада:
Паспрабуйце не ацэньваць зашмат адначасова. Лепш ацэньваць некалькі ўважліва адабраных і кіраваных аспектаў курса.

Выкладчыкам важна выбіраць найбольш адпаведную стратэгію ацэньвання для кожнага з курсаў. Ёсць некалькі крыніц інфармацыі, якія могуць быць даступнымі для ацэньвання. Яны ўключаюць (гл. там жа):

- навучэнцаў: для інфармацыі пра ажыццяўленне і якасць выкладання;
- назіральнікаў: для апісання аўдыторнага працэсу;
- прафесійныя аб'яднанні: для параўнальных звестак, прывязаных да ўзгодненых стандартаў;
- працадаўцаў: для інфармацыі пра планы і філасофію выкладання;
- матэрыялы курса: для разумення значнасці курса для працоўнага света; і
- вынікі ацэньвання: для інфармацыі пра тое, ці дасягнутыя вынікі навучання.

Розныя метады даступныя для збірання інфармацыі з гэтых крыніц, уключна з анкетамі, інтэрв'ю, журналамі навучання/дзённікамі, абмеркаваннямі, каментарамі (не/арганізаванымі), назіраннямі, раздзелаў рэкамендацый на вэб-старонках і вынікамі працы студэнтаў.

У прыватнасці, падчас ацэньвання якасці досведу навучання ў навучэнцаў магчыма спытаць іхняе меркаванне пра шмат пытанняў, уключна з:

- лекцыямі і выкладчыкамі;
- карыстанымі падручнікамі;
- наяўнымі тэхнічнымі дапаможнікамі;
- нагрузкай студэнтаў;
- навучальнымі актыўнасцямі;

Парада:
Хоць анкеты і дапамагаюць, яны не ёсць адзіным спосабам атрымання каментарыяў ад студэнтаў; простыя пытанні студэнтам ці адкрытыя аўдыторныя дыскусіі пра змест і метады курса могуць выявіць больш карыснымі, чым анкеты; збіранне каментарыяў студэнтаў мусіць мець дакладную мэту, уключна з рэакцыяй на такія каментары і наступнымі дзеяннямі.

- часам, выкарыстаным навучэнцамі для розных актыўнасцяў;
- зместам курса і любым перакрываваннем з іншымі курсамі;
- адчуваннямі адносна атрыманых навыкаў шырокага выкарыстання;
- наяўнай магчымасцю абмеркаванняў падчас курса ці кампанента праграмы;
- адэкватнасцю карыстаных метадаў ацэньвання; і
- адчуваннямі адносна таго, ці меркаваныя вынікі навучання дасягнутыя.

5.6 Выкарыстанне інфармацыйных тэхналогій для спрыяння SCL

Акрамя развіцця метадаў выкладання і навучання, з часам развіваюцца спосабы, якімі перадаюцца веды, і інструменты, якія выкарыстоўваюць студэнты для навучання. Гэта пацвярджаецца ўзнікненнем анлайн- і дыстанцыйнай адукацыі і штодзённым выкарыстаннем кампутараў, інтэрнэту і інтэрактыўных анлайн-пляцовак выкладання і навучання, а таксама перадавых сістэм кіравання інфармацыяй, якімі карыстаецца вялікая колькасць устаноў.

Парада:

Важна, каб выкладчыкі мелі магчымасць перадаць студэнтам разуменне патрэбы ў адэкватным балансе падчас выкарыстання інтэрнэт-рэсурсаў па-за аўдыторыяй, дапамагаючы студэнтам ідэнтыфікаваць іерархію паміж рознымі рэсурсамі і адэкватна выкарыстоўваць іх у працэсе навучання.

Падчас выкарыстання SCL магчымыя падыходы да выкарыстання інфармацыйных тэхналогій уключаюць:

- выкарыстанне электроннай пошты, якая спрыяе SCL як актыўнаму, а не пасіўнаму сродку, дазваляючы камбінаваць дыстанцыйнае і аўдыторнае навучанне ў адаптыўных варыянтах і дапамагаючы атрымаць каментары карыстальнікаў, забяспечыць назіранне за персаналам і правярэнне курса падчас яго выкладання;
- выкарыстанне (бездротавага) інтэрнэту ў аўдыторыі, што можа палепшыць супрацоўніцтва і камунікацыю паміж студэнтамі адной групы і выкладчыкамі і зрабіць групу больш актыўнай і цікавай;
- выкарыстанне інтэрнэту па-за аўдыторыяй, што дазваляе навучанню праходзіць у месцах, у якіх яно звычайна не адбываецца, распаўсюджваючы інфармацыю ў месцах, дзе яе звычайна няма, пашыраючы навучальны дзень і адкрываючы месца навучання. Гэта дапамагае студэнтам знайсці інфармацыю ў розных крыніцах, адаптуючы яе да асабістых стыляў навучання і падтрымліваючы крытычнае мысленне.

Інфраструктура, неабходная для таго, каб студэнты далучыліся да нейкай формы ўзаемадзеяння з выкладчыкамі, навучальнымі групамі і бібліятэкарамі, што вядзе да

ведання зместу прадмета, ахоплівае ўсе формы медый, лічбавыя, друкаваныя ці мультымедыі. Інфармацыйныя тэхналогіі могуць выкарыстоўвацца як у аўдыторыі, каб дапамагчы выкладчыкам стварыць інтэрактыўнае асяроддзе ў аўдыторыі, так і па-за ёй, каб спрыяць працэсам навучання студэнтаў і дапоўніць тое, што вывучаецца ў аўдыторыі. Гэта можа дазволіць студэнтам мець доступ да інфармацыі і аналізаваць яе крытычна ў свой час і ў сваёй прасторы. Гэта таксама можа быць вельмі карысным кампанентам для распрацоўвання праграм прафесійнага развіцця.

Парада:

Важна, каб выкладчыкі карысталіся інструментамі ІТ у аўдыторыі такім спосабам, які ёсць сапраўды інтэрактыўным, а не проста пасіўным. Напрыклад, выкарыстанне прэзентацый “Power Point” рызыкуе стаць пасіўным інструментам падчас неналежнага карыстання.

6 Ажыццяўленне падыходу ўстановамі

6.1 Уводзіны

Канцэпцыя SCL выходзіць далёка за межы аўдыторыі, таму важна разгледзець, як яно можа ажыццяўляцца на практыцы адносна шырэйшага інстытуцыйнага падыходу з мэтай стварыць моцныя асяроддзі навучання ў філасофскім, педагагічным,

“Я ніколі не навучаю маіх вучняў; я толькі спрабую забяспечыць умовы, у якіх яны могуць навучацца”.
Эйнштэйн

практычным, арганізацыйным і інфраструктурным сэнсе. Пры гэтым, роля вышэйшых навучальных устаноў палягае ў тым, каб стымуляваць падыход SCL, забяспечваючы належнае асяроддзе, у якім SCL можа фармавацца з часам. Ажыццяўляючы яго, трэба памятаць прынцыпы, згаданыя ў раздзеле 1. У прыватнасці, суб'ектыўнасць SCL і разнасайнасць розных устаноў з'яўляюцца галоўнымі для

разумення таго, што адсутнічае ўніверсальны метада ажыццяўлення SCL, асабліва на інстытуцыйным узроўні. Далей разглядаецца шэраг сфер адносна таго, што можна зрабіць, а не што патрэбна рабіць, праз адлюстраванне рэкамендаванай практыкі ажыццяўлення SCL. У прыватнасці, важна памятаць, што хоць мы можам увогуле не ведаць ні пра якую практыку SCL у ўстановах, гэта не значыць, што гэты падыход адсутнічае ў штодзённай працы акадэмічнай супольнасці.

6.2 Распрацоўванне навучальнага плана і выкарыстанне навыкаў навучання

Адзін з асноўных арыенціраў той ці іншай установы – гэта распрацоўванне навучальнага плана як асноўнага цэнтры місіі выкладання ў любой установе. Распрацоўванне навучальнага плана – гэта галоўнае як для арганізацыі навучання, так і для метадаў, дзякуючы якім выкладанне можа ажыццяўляцца, каб спрыяць навучанню. Заўсёды важна памятаць, што SCL уключае ідэю пра магчымасць выбару студэнтамі таго, што вывучаць і як вывучаць. Выкарыстанне заліковых адзінак (у Еўропе, у першую чаргу, з дапамогай Еўрапейскай сістэмы пераводных заліковых адзінак – ECTS – у Еўрапейскай прасторы вышэйшай адукацыі) і падзел на модулі забяспечваюць інстытуцыйнальную структуру, якая дазваляе студэнтам часткова выбіраць, што вывучаць.

Падчас распрацоўвання курса павялічваецца практыка выкарыстання пісьмовых вынікаў навучання з арыентаваннем на тое, што студэнт зможа рабіць, а не на змест, які разглядае выкладчык. Гэтая практыка – паказчык кроку да SCL у навучальным плане, яна дапамагае перамясціць увагу на навучэнца. Гэта акцэнтаванне працэсу і кампетэнтнасці, а не зместу прадмета.

Патрэбна, каб праца студэнтаў дэманстравала, наколькі добра яны могуць крытыкаваць чытанае, рабіць мадэлі, вырашаць праблемы, займацца акадэмічным пісаннем, ужываць прынцыпы і абдумваць канцэпцыі.

Інстытуцыйная палітыка вызначэння, выкарыстання вынікаў навучання і давядзення іх да ведама ўсіх выкладчыкаў і па ўсіх курсах карысная для ўстановы, таму што гэтая палітыка дапамагае забяспечыць арыентаванне на патрэбы студэнтаў ува ўсіх курсах на раннім этапе распрацоўвання навучальнага плана, такім чынам цэласна спрыяючы місіі выкладання ўстановы. Акрамя таго, важна непасрэдна ацэньваць вынікі навучання і даваць

рэкамендацыі студэнтам такім чынам, каб прадэманстраваць ім важнасць працэсу навучання, які яны ажыццяўляюць.

Карысна, калі ўстановы вызначаюць структуру, у якой запісваюцца вынікі навучання. Адным са спосабаў ёсць стварэнне сістэмы, дзе веды, навыкі і кампетэнцыі, якія неабходна набыць да канца таго ці іншага курса, робяцца непасрэдна выказанымі. Пры гэтым:

- “веды” датычацца зместу прадмета, такога як матэматычныя формулы, хімічныя рэакцыі, гістарычныя з’явы, тэорыі, існыя мадэлі і г.д.
- “навыкі” датычацца здольнасцяў, такіх як навыкі інтэрв’юіравання, кіравання групай і г.д.; і
- “кампетэнцыі” датычацца разумовых працэсаў, звязаных з выкарыстаннем навыкаў, такіх як крытычнае мысленне, актыўнае слуханне, актыўнае стаўленне да навучання, павага да поглядаў іншых і г.д.

Заявы пра вынікі навучання звычайна характарызуюцца выкарыстаннем актыўных дзеясловаў, якія выказваюць веды, разуменне, ужыванне, аналіз, сінтэз, ацэньванне і да т.п. Важна, каб вынікі навучання былі запісаныя такім чынам, каб апісаць тое, што студэнт зможа рабіць і будзе ведаць у выніку атрымання досведу, адначасова спрыяючы ацэньванню навучання. Згодна з метадычным дапаможнікам па ECTS (European Commission, 2009) існуюць два падыходы адносна далучэння ацэньвання да вынікаў навучання, менавіта:

Вынікі навучання

- спрыяюць таму, каб студэнты разумелі, чаго ад іх чакаюць і чаго яны дасяглі;
- мусяць вызначаць важны матэрыял (ядро) у блоку курса ці ў модуле;
- мусяць вызначаць сукупнасць матэрыялу, які будзе ведаць навучэнец, ці што ён зможа зрабіць пасля выканання блока; і
- вызначаюць, што магчыма ацэніць любымі сродкамі.

- запісваючы вынікі навучання як заявы пра дасягненне пэўнага парога, які вызначае мінімальныя патрабаванні для атрымання заліку; ці
- запісваючы вынікі навучання як апорныя арыенціры з апісаннем тыповага чаканага ўзроўню дасягненняў паспяховых навучэнцаў.

Такім чынам, заявы пра вынікі навучання мусяць заўсёды суправаджацца дакладнымі і належнымі крытэрыямі ацэньвання для паспяховага выканання курса ці

Парада

Напісанне вынікаў навучання:

Вынікі навучання мусяць быць дакладнымі, станоўчымі заявамі пра магчымасці дзеянняў і таксама мусяць:

- утрымліваць адзін дзеяслоў;
- утрымліваць актыўныя і адназначныя дзеясловы;
- утрымліваць дзеясловы, ужываныя, каб спрыяць глыбейшаму разуменню студэнтамі. Яны ўключаюць словы: “адлюстроўваць”, “меркаваць”, “звязваць”, “аргументаваць”, “тэрэтызаваць”, “тлумачыць”, “аналізаваць”.

Колькасць вынікаў навучання мае быць абмежаванай!

іншага кампанента праграмы, якія дазваляюць вызначыць, ці атрымаў навучэнец жаданыя веды, навыкі і кампетэнцыі. Акрамя таго, крытэрыі мусяць дакладна паказваць, які падыход з двух пазначаных вышэй выкарыстоўваецца.

<p>Прыклад 1: узровень першага года навучання/блок па біялагічнай хіміі, 10 заліковых адзінак</p>	<p>Прыклад 2: падобны курс, узровень другога году навучання</p>
<p>Пасля заканчэння курса навучэнец зможа:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ даць прыклады біякаталізу; ➤ даць прыклады хімічнай наменклатуры ў складаных структурах; ➤ ідэнтыфікаваць арганічныя рэакцыі ў біяхімічных сістэмах; ➤ тлумачыць механізмы натуральнай палімерызацыі; і ➤ звязаць біялагічную рэактыўнасць са структураю. 	<p>Пасля заканчэння курса навучэнец зможа:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ ужываць хімічную наменклатуру адносна складаных структур; ➤ класіфікаваць арганічныя рэакцыі ў біяхімічных сістэмах; ➤ адрозніваць механізмы натуральнай палімерызацыі; і ➤ выводзіць біялагічную рэактыўнасць са структуры. <p>Заўвага: змена ў выкарыстанні дзеясловаў паказвае, што заліковыя адзінкі курса другога года навучання адпавядаюць больш прасунутым вынікам, чым у выпадку з курсам узроўню першага года.</p>

Крыніца: Presentation by George Francis; t4scl Launch Conference, Romania; May 2010

6.3 Унутраная экспертыза якасці праграмы адносна практыкі ацэньвання

У межах унутранай экспертызы якасці праграмы на сістэмным узроўні ўстанова мусіць забяспечыць асаблівае арыентаванне на якасць практыкі ацэньвання, пры гэтым увагу трэба засяроджваць на дасягнутых выніках навучання, запісаных падчас распрацоўвання навучальнага плана. У той час, калі выбар метадаў ацэньвання студэнтаў ёсць асноўным кампанентам фактараў, якія мусіць улічваць выкладчык, ужываючы падыход SCL, як было паказана вышэй, гэты выбар таксама ёсць галоўным аспектам вынікаў навучання, распрацаваных для таго ці іншага курса ці кампанента праграмы.

Студэнтаў трэба ацэньваць з выкарыстаннем апублікаваных крытэрыяў, палажэнняў і працэдур, ужываных паслядоўна.

На ўзроўні ўстановы, улічваючы патрэбу звязаць вынікі навучання з ацэньваннем, карысна мець на ўвазе наступныя фактары:

- ацэньванне трэба накіроўваць на дэманстрацыю дасягнення дакладных вынікаў навучання;
- ацэньванне трэба праводзіць у межах цэласнай канцэпцыі, якая не анулюе дасягнення іншых, невідавочных вынікаў;

- ацэньванне трэба распрацоўваць, каб забяспечыць фармаванне належных сувязяў паміж ацэньваннем курса ці кампанента праграмы і агульнымі вынікамі вывучэння праграмы; і
- увагу трэба надаваць уважліваму выкарыстанню метадаў ацэньвання, у прыватнасці адносна іх дзейнасці і надзейнасці.

У “Стандартах і метадычных рэкамендацыях забеспячэння якасці ў Еўрапейскай прасторы вышэйшай адукацыі” (СМР) (ENQA, 2005), прынятых міністрамі, адказнымі за вышэйшую адукацыю, пад эгідаю Балонскага працэсу ў 2005 г., выразна адзначаецца неабходнасць наяўнасці апублікаваных працэдур, якія трэба ўжываць паслядоўна.

СМР (Стандарт 1.3) карысныя для падтрымання намаганняў устаноў, каб забяспечыць якасць працэсаў ацэньвання. У сувязі з гэтым СМР спасылаюцца на тое, што працэдур ацэньвання студэнтаў мусяць:

- быць распрацаваныя, каб вымяраць дасягненне меркаваных вынікаў навучання і іншых мэтаў праграмы;
- адпавядаць мэце, дыягнастычнай, фарматыўнай ці суматыўнай;
- мець дакладныя і апублікаваныя крытэрыі для выстаўлення адзнак;
- ажыццяўляцца асобамі, якія разумеюць ролю ацэньвання ў русе студэнтаў да атрымання ведаў і навыкаў, звязаных з меркаванай кваліфікацыяй;
- калі магчыма, не абаярацца на меркаванні асобных экзаменатараў;
- улічваць усе магчымыя вынікі палажэнняў аб іспытах;

Прынцыпы забеспячэння якасці ацэньвання студэнтаў
Крыніца: ENENQA, 2009

Параўнальнасць і паслядоўнасць	Выкарыстанне стратэгіі і працэдур ацэньвання, якія: арыентуюцца на вынікі навучання; ужываюцца слушна і правамоцна ў розных дысцыплінах і ўва ўстанове; і забяспечваюць магчымасць параўнання.
Падсправяднасць	Усе асобы і камісіі, далучаныя да ацэньвання, мусяць ведаць пра свае дакладныя і ідэнтыфікаваныя абавязкі і дзейнічаць адпаведна ім.
Празрыстасць	Гэты прынцып уключае наступныя кампаненты: выкарыстаная для праграмы стратэгія ацэньвання мусяць быць зразумелай і даступнай для ўсіх уключаных выкладчыкаў і студэнтаў;

	інфармаванне студэнтаў пра форму і межы ацэньвання, якое будзе праводзіцца адносна іх, і пра тое, што будзе чакацца ад іх; і карыстаныя крытэрыі мусяць быць даступнымі ўсім уключаным выкладчыкам і студэнтам і мусяць быць звязанымі з вынікамі навучання праграмы.
Уключэнне	Усе далучаныя да выкладання праграмы ці яе частак выкладчыкі мусяць быць прыцягнутыя да распрацоўвання і ажыццяўлення агульнай стратэгіі ацэньвання, а студэнты мусяць мець магчымасць прапанаваць свае погляды адносна колькасці і тыпаў ацэньвання, а таксама таго, ці гэтая колькасць і тыпы лічацца “справядлівымі” і “эфектыўнымі” мерамі іхняга навучання і здольнасцяў.

- падпарадкоўвацца дакладным палажэнням, якія ахопліваюць адсутнасць, хваробы студэнтаў і іншыя змякчальныя абставіны;
- праводзіцца абароненым спосабам згодна з вызначанымі працэдурамі ўстанова; і
- праходзіць працэдуры адміністрацыйнага правярання, каб забяспечыць правільнасць ажыццяўлення працэдур.

Рэкамендавана, каб установы, ужываючы метады ацэньвання, забяспечвалі, каб апошнія:

- былі ўважліва распрацаваныя і прапарцыйныя;
- рэгулярна правяраліся, улічваючы каментары ад студэнтаў;
- былі неад’емнаю часткаю працэсу выкладання і дапамагалі яму;
- арыентаваліся на вызначаныя вынікі навучання;
- засноўваліся на аб’ектыўных крытэрыях, вядомых усім уключаным выкладчыкам, супрацоўнікам і студэнтам; і
- падлягалі забеспячэнню якасці на ўзроўні праграмы і ўстановы.

Далей у табліцы пазначаныя чатыры галоўныя прынцыпы, рэкамендаваныя для ўліку ўстановамі падчас забеспячэння якасці ацэньвання студэнтаў.

Дакладнае разуменне тэрмінаў “ацэньванне”, “стандарты”, “якасць” і “вынікі навучання” мусіць прысутнічаць у той ці іншай установе.

Асабліва ў адносінах да падсправаздачнасці і параўнальнасці, важна, каб справаздачы факультэта правяраліся адносна справаздач знешніх экзаменатараў установы, калі такія ёсць, ці адносна іншых інстытуцыйных або нацыянальных індыкатараў на ўзроўні ўстановы.

Асабліва важна, каб установы правяралі метады ацэньвання, каб забяспечыць вызначэнне ўплыву асяроддзя навучання. Гэта тым больш актуальна падчас спроб ажыццявіць падыход SCL, таму што выбар спосабу ацэньвання можа непасрэдна адлюстроўваць, ці з'яўляецца падыход да навучання больш студэнтацэнтраваным ці арыентаваным на выкладчыка. Насамрэч, забяспечэнне якасці на ўзроўні праграмы з арыентаваннем на ацэньванне дае каштоўную інфармацыю для ўстаноў пра эфектыўнасць падтрымання навучэнца.

6.4 Бесперапыннае прафесійнае развіццё выкладчыкаў

Бесперапыннае развіццё падыходу SCL у той ці іншай установе, у асноўным, вызначаецца прафесійным развіццём выкладчыкаў устаноў вышэйшай адукацыі, што разглядаецца ў наступным раздзеле гэтага дапаможніка. Выкладчыкам патрабуецца кіраванне, каб спрыяць актыўнаму выкарыстанню канцэпцый SCL у іхнім развіцці ці ў распрацоўванні курсаў, што можа далей палепшыць выкладанне. У мадэлях паспяховага прафесійнага развіцця выкарыстоўваюцца падыходы SCL як такія, каб падрыхтаваць выкладчыкаў ВНУ да карыстання падыходам SCL. Філасофія і метады, карыстаныя ў SCL, мусяць разглядацца як асноўны аспект працэсу навучання выкладчыкаў, якія праз практычнае навучанне заахвочваюцца распрацоўваць уласныя падыходы SCL, што будуць выкарыстоўвацца падчас выкладання гэтымі выкладчыкамі. Такія праграмы прафесійнага развіцця мусяць выкарыстоўвацца новымі выкладчыкамі і выкладчыкамі з большым досведам, такім чынам падкрэсліваючы ідэю, што SCL ёсць падыходам, які патрабуе бесперапынных змен, працы, рэфлексіі і абнаўлення.

6.5 Карыстанне інфармацыйнымі сістэмамі для падтрымання SCL

Пазааўдыторнае асяроддзе найбольш важнае для спрыяння SCL, гэтае асяроддзе ў значнай ступені залежыць ад выкарыстання інфармацыйных сістэм і тэхналогій. Выкарыстанне тэхналогій інфармацыйнай пісьменнасці, такіх як электронныя парталы, дзякуючы якім доступ да інфармацыі ёсць асноўнай мерай дапамогі навучэнцам засвоіць кантэнт і пашырыць іхнія даследаванні, становіцца больш засяроджаным на асобе і дае большы кантроль навучання. Роля ўстаноў палягае ў тым, каб забяспечыць інфраструктуру для такіх анлайн-пляцовак навучання.

Анлайн-асяроддзі, насычаныя тэхналогіямі, якія на практыцы выступаюць фізічнай прасторай для супрацоўніцтва студэнтаў, вынаходак і інавацый падтрымліваюць навучанне, якое мае месца па-за аўдыторыяй. Акрамя таго, гэтыя асяроддзі прапаноўваюць шэраг віртуальных паслуг, стала даючы падтрымку, курсы і рэсурсы. Каб пашырыць навучанне за фізічныя межы аўдыторыі, і каб такое навучанне заставалася студэнтацэнтраваным, незалежна ад прысутнасці выкладчыка, неабходна стварыць пазааўдыторнае асяроддзе, якое спрыяе актыўнаму навучанню, росту і ўзбагачэнню праз арыентаваную на студэнтах дапамогу, сувязі з усімі студэнтамі і інавацыйныя навучальныя паслугі, якія спрыяюць працы студэнтаў у адвольным тэмпе.

6.6 Цэнтральная роля бібліятэк у SCL

Інфармацыя, паданая вышэй, прыводзіць нас да абмеркавання важнай ролі бібліятэк у SCL як галоўнага месца захоўвання інфармацыі, доступу да яе і яе распаўсюду. Адносна гэтага, як чакаецца, бібліятэкі будуць бесперапынна адаптавацца, каб захаваць цэнтральную ролю ў асяроддзі выкладання і навучання. Таксама чакаецца, што бібліятэкары будуць адыгрываць розныя ролі ў спрыянні дасягненню мэтай SCL.

Роля бібліятэк і бібліятэкараў ёсць неад'емнай часткаю працэсу SCL праз выкарыстанне тэхналогій у чатырох асноўных сферах, менавіта:

- забеспячэнні інфармацыйнымі рэсурсамі: такім чынам, што традыцыйная роля бібліятэкі ў адборы, арганізацыі, захоўванні і здабыванні інфармацыі набывае больш важнасці, таму што доступ да гэтай інфармацыі трэба даць па-за межамі ВНУ;

- спрыянні таварыствам і супрацоўніцтву: такім чынам, што бібліятэкары больш супрацоўнічаюць з персаналам іншых аддзелаў ўва ўстанове, уключна

Дакладна гэтае выкарыстанне тэхналогій у межах шырэйшага падыходу да СЦН можа дапамагчы падвысіць колькасць студэнтаў у той ці іншай установе, пацвярджаючы ідэю пра тое, што студэнты лічаць падыход СЦН больш вартым іхніх намаганняў.

з выкладчыкамі, падчас распрацоўвання навучальных планаў і планавання заняткаў і таксама з іншымі супрацоўнікамі, якія аказваюць паслугі ІТ ува ўстанове. Мэтаю ёсць спрыяць таму, каб бібліятэкары дапамагалі выкладчыкам выкарыстоўваць тэхналогіі у навучальным плане інавацыйным спосабам, выбіраць адпаведныя тэхналагічныя рэсурсы і супрацоўнічаць з супольнасцю навучэнцаў для распрацоўвання, падрыхтоўвання, ажыццяўлення і бесперапыннага паляпшэння эфектыўнага студэнтацэнтраванага плана выкарыстання тэхналогій. Гэта таксама накіравана на тое, каб спрыяць бібліятэкарам падчас дапамогі студэнтам у ацэньванні даступных ім крыніц і дапамогі персаналу ІТ у разуменні патрэб студэнтаў адносна распрацоўвання і ўжывання сістэм

падтрымкі студэнтаў на аснове замоў;

- развіццё навыкаў інфармацыйнай пісьменнасці студэнтаў разам з выкладчыкамі: гэта патрэбна, каб забяспечыць веданне студэнтамі таго, калі ім трэба шукаць інфармацыю, ідэнтыфікаваць інфармацыю, звязаную з вырашэннем іхняй праблемы. З гэтаю мэтай бібліятэкары мусяць мець навыкі, каб задавальняць разнастайныя патрэбы студэнтаў, і карыстацца тэхналогіямі, каб забяспечыць прынцып роўнага доступу да інфармацыі; і

- развіцці праграм пашырэння сувязяў: каб забяспечыць доступ да інфармацыі па-за фізічнымі межамі будынка бібліятэкі для таго, як мець магчымасць задаволіць розныя патрэбы выкладчыкаў і студэнтаў.

Таму ўстановам патрабуецца забяспечыць інтэлектуальнае выкарыстанне і маніпуляванне тэхналогіямі не толькі з боку выкладчыкаў, але таксама і бібліятэкараў і персанала, звязанага з асяроддзем навучання студэнтаў, такім чынам, каб даць шмат месцаў і пляцовак для навучання студэнтаў з найбольшым доступам да інфармацыі і з магчымасцю ўзаемадзеяння з іншымі.

6.7 Падтрымка нацыянальнай палітыкі і культуры выкарыстання падыходу SCL

У той час, калі інфармацыя вышэй арыентуе на стварэнне ідэальнага асяроддзя для SCL непасрэдна ў адносінах да спрыяння навучанню ўва ўстанове і па-за яе межамі, падтрымка падыходу SCL на інстытуцыянальным узроўні таксама ў значнай ступені залежыць ад кантэксту, у якім функцыянуе тая ці іншая ўстанова. Такім чынам, па-за фізічнымі ці віртуальнымі сценамі ўстановы важна, каб яе лідары акумулявалі падтрымку арганізацый у той ці іншай краіне ці рэгіёне, уключаючы палітычнымі, адукацыйнымі, эканамічнымі ці сацыяльнымі арганізацыямі. У сувязі з гэтым установам трэба выступаць с заклікамі да міністэрстваў адукацыі, каб тыя ўзялі на сябе лідарскую ролю, падкрэсліваючы адзіную студэнтацэнтраваную філасофію адукацыі з мэтай сфармаваць дакладна вызначаную палітыку SCL.

Таму важна разумець, што, у якасці неабходнай умовы, у любым кантэксце і ў любым тэрытарыяльным, гістарычным ці геаграфічным асяроддзі, найгалоўнейшай з'яўляецца нацыянальная ці рэгіянальная палітыка ў залежнасці ад таго, якая з іх выкарыстоўваецца. Улічваючы гэта, трэба папярэдзіць, што любы студэнтацэнтраваны падыход мусіць быць дакладна і проста артыкуляваны і што мусіць прысутнічаць механізмы, якія дазваляюць кожнай зацікаўленай у адукацыйным працэсе асобе мець поўную інфармацыю пра працэсы, якія ёсць вынікам такога адукацыйнага падыходу. Такім чынам, згодна з нацыянальнай і рэгіянальнай палітыкай, у залежнасці ад абставін, установам трэба развіваць адчуванне прыналежнасці да шырэйшай прыдатнай палітыкі адносна SCL, калі чакаецца хаця б часткова паспяховае выкарыстанне студэнтацэнтраванага падыходу, асабліва з імкненнем матываваць студэнтаў і выкарыстоўваць інавацыйныя метады стымулявання навучання.

7 Падтрыманне культуры SCL

7.1 Уводзіны

Як сведчыць патрэба ў рэгулярным і сістэмным пераглядзе практыкаў ацэньвання ў той ці іншай установе, акрамя любога патрабавання змен ці першаснага ажыццяўлення шырокага інстытуцыйнага падыходу SCL, гэты падыход ёсць культураю, якую трэба стала падтрымліваць ува ўсёй установе, каб насамрэч стварыць падыход SCL, які ёсць сапраўдным, рэфлексіўным і адкрытым для развіцця і паляпшэння. Ажыццяўленне SCL – гэта бесперапынная дзейнасць. Арганізацыйная рэфлексія і развіццё мусяць праходзіць бесперапынна ў той ці іншай установе сярод сяброў яе супольнасці, каб любая сістэма SCL заставалася устойлівай.

7.2 Наступствы непадтрымання падыходу да навучання

Прыклад ажыццяўлення праблемна-арыентаванага навучання (PBL) ува Універсітэце Маастрыхта на працягу трох дзесяцігоддзяў (гл. Moust et al, 2005) падкрэслівае патрэбу ажыўлення працэсу навучання пасля таго, як міне некаторы перыяд часу, каб правесці больш грунтоўныя адукацыйныя інавацыі. Прыклад Універсітэта Маастрыхта паказвае, як PBL, на якое спасылаюцца як на адзін з метадаў навучання, карыстаных у SCL і ўжываных ува Універсітэце Маастрыхта ад пачатку SCL у 1976 г., зведвала эрозію на працягу трыццаці год з-за шэрагу змен, якія мелі месца праз выпадковы збег абставін, закраўшыся памылкова і ўкараніўшыся пасля, ці праз усвядомленыя рашэнні, зробленыя акадэмічнымі супрацоўнікамі. Гэтыя змены ўключалі:

- змены, звязаныя з апрацоўваннем інфармацыі студэнтамі ў кансультацыйных групах. Такія змены закраліся на працягу часу і адмоўна паўплывалі на працэс навучання, вынікам чаго стала выпусташэнне заняткаў з кансультацыйнымі групамі. Гэта адлюстравалася ў: скарачэнні часу на самастойнае навучанне; мінімальным рыхтаванні студэнтаў да заняткаў у кансультацыйнай групе; знішчэнні фаз калектыўнага пошуку творчых ідэй (“метад мазгавога штурму”) і дэтальнага распрацоўвання, першапачаткова створаных для кансультацыйных груп; пагаршэнні першапачаткова распрацаванай фазы сінтэзу і інтэграцыі, скараціўшы яе да кароткай справаздачы па невялікіх пытаннях; зніжэнні зацікаўленасці студэнтаў і імкнення да навучання, што адлюстроўваецца ў спробах студэнтаў вывучаць адны і тыя ж крыніцы, сярод іншага;
- змены праз неадэкватныя суадносіны студэнтаў і выкладчыкаў на факультэце. Гэтыя змены былі непасрэдным вынікам фінансавых абмежаванняў, звязаных з нацыянальнымі пытаннямі фінансавання, і выяўляліся праз павялічэнне колькасці студэнтаў у кансультацыйных групах і найманне студэнтаў старэйшых гадоў навучання, каб кіраваць кансультацыйнымі групамі адзін ці некалькі разоў на год; і
- змены, выкліканыя перабольшанымі жахамі выкладчыкаў адносна недастатковага разгляду прадмета. Гэтыя змены сталі вынікам таго, што

некаторыя выкладчыкі не верылі ў здольнасць студэнтаў разгледзець прадмет у дастатковай ступені праз незалежнае, самастойнае вывучэнне матэрыялу і спрабавалі накіраваць дзейнасць студэнтаў рознымі шляхамі. Гэта выявілася ў наступным: выкладчыкі давалі студэнтам дакладныя крыніцы замест доўгага спісу рэсурсаў для навучання; дапаможнікі для выкладчыкаў-кансультантаў рабіліся больш прадметна арыентаванымі, чым арыентаванымі на працэс; паступова ігнаравалася частка кансультацый, звязаная з аналізам і сінтэзам, такім чынам яны рабіліся менш складанымі для працэсаў мыслення студэнтаў; і размывалася роля лекцыі, якая першапачаткова планавалася для чытання пасля таго, як студэнты цалкам пагружаліся ў тую ці іншую сферу.

Досвед Універсітэта Маастрыхта дэманструе, што недахоп фінансавання, недастатковае разуменне асноватворных прынцыпаў выкладчыкамі і студэнтамі, памылковыя спробы зрабіць падыход больш эфектыўным і арыентацыя на змест за кошт працэсу – усё гэта дадае да размывання набору пераплеценых прынцыпаў, якія застаўляюць метады PBL працаваць. Часта ледзьве ўлоўныя змены, узятыя разам, могуць прывесці да зрыву выкарыстання такога інавацыйнага метаду выкладання на працягу часу, таму што выкладчыкі і студэнты могуць расчаравацца ў непаслядоўных і беспаспяхоўных адукацыйных прынцыпах.

7.3 Ідэі для сталага паляпшэння падыходу SCL

Пазначаныя вышэй змены дэманструюць, як падыход PBL, які рэпрэзентаваў аснову навучальнага працэсу ўва Універсітэце Маастрыхта, на працягу часу размываўся. Яны таксама пацвярджаюць патрэбу ў тым, каб культура SCL (ці любая іншая культура навучання) падтрымлівалася і развівалася на карысць навучэнцаў праз:

- маніторынг арганізацыі
- рэгулярны аналіз паслядоўнасці і
- аднаўленне празрыстасці
- спрыянне ... на ўсіх узроўнях і ўва ўсіх месцах у межах ВНУ.

Прытрымліванне шляху бесперапыннага аднаўлення ёсць ідэальнаю мераю барацьбы з інтарэсам, які слабее, і недахопам адданасці працэсу навучання, ужыванаму ў той ці іншай установе.

На аснове досведу крыніц Moust et al (2005) і Kember (2008), аўтары якіх разглядалі ажыццяўленне SCL ува ўсім універсітэце, далей прапаноўваюцца некаторыя меры, з выкарыстаннем якіх установы могуць супрацьстаяць размыванню ажыццяўлення падыходу SCL і могуць ажывіць праграмы:

- улік занепакоенасці выкладчыкаў падчас ажыццяўлення адукацыйных інавацый: інвестуючы час і грошы ў праграмы прафесійнага развіцця, якія дапамагаюць выкладчыкам зразумець і ўжыць ідэі, навыкі і падыходы адносна інавацыйных метадаў выкладання. Звыш важна, каб выкладчыкі навучаліся абмяркоўваць і ідэнтыфікаваць рашэнні праблем выкладання і навучання, таксама выкарыстоўваючы падыход SCL у навучанні;

- стымуляванне выкарыстання рэкамендаванай практыкі ў выкладанні: прызнаючы намаганні выкладчыкаў, якія накіроўваюць падыход SCL наперад, узагароджваючы ўзорнае выкладанне і даючы магчымасць такім узагароджаным сістэматычна дзяліцца досведам рэкамендаванай практыкі навучання;
- стварэнне супольнасцяў навучэнцаў: падзяляючы новых студэнтаў на групы, якія рэгулярна сустракаюцца ў кансультацыйных групах, пад кіраўніцтвам нязменнай групы выкладчыкаў, робячы шляхі перадавання каментароў больш кароткімі і бачнымі, і спрыяючы абмеркаванню шляхоў, якімі апрацоўваецца інфармацыя, і пераваг і недахопаў прапанаванай дзейнасці выкладчыкамі і студэнтамі, спрыяючы спецыяльным актыўнасцям згодна з інтарэсам той ці іншай супольнасці навучэнцаў;
- большае інфармаванне студэнтаў пра ідэі, якія палягаюць у аснове SCL: першапачаткова навучаючы студэнтаў навыкам SCL (напрыклад, працы ў групах, старшынствавання на паседжанні, каментавання, прэзентавання) і рэгулярнага прад'яўлення студэнтам тэарэтычных ідэй, якія палягаюць у аснове SCL і накіраваныя на дапамогу студэнтам зразумець абгрунтаванне гэтага падыходу да адукацыі;
- шырэйшая дапамога студэнтам у тым, каб яны пачалі самастойна вывучаць матэрыял: надаючы выкладчыкам і студэнтам дакладную канцэптуальную структуру для таго, каб забяспечыць больш паслядоўнае разуменне і тлумачэнне мэтай самастойнага і незалежнага навучання, такім чынам дапамагаючы дасягнуць мэтай, меркаваных для ажыццяўлення SCL. У сувязі з гэтым выкладчыкі могуць мець значны ўплыў на развіццё студэнтаў як самастойных навучэнцаў, дапамагаючы ім паступова авалодаць кагнітыўнымі і рэгулятыўнымі навыкамі навучання, каб стаць незалежнымі і бесперапыннымі навучэнцамі;
- прапаноўванне студэнтам большай разнастайнасці адукацыйных фарматаў у кантэксце асяроддзя SCL: прапаноўваючы ім розныя метады выкладання, такім чынам даючы ім розныя магчымасці развіцця кампетэнцый і навыкаў навучання ў розных асяроддзях супрацоўніцтва, і дазваляючы ім мець досвед рознай дзейнасці самастойнага навучання;
- развіццё кампутарных асяроддзяў SCL: выкарыстоўваючы мультымедыі, каб даць больш разнастайнае асяроддзе навучання, садзейнічаючы больш сапраўднай практыцы ацэньвання і індывідуалізацыі, каментарам і рэфлексіі;
- ужыванне новых форм ацэньвання: ужываючы інавацыйныя формы ацэньвання, якія адыходзяць ад простых папяровых тэстаў да форм, якія даюць больш стымулаў, такіх як ацэньванне калегамі і самаацэньванне, а таксама ацэньванне навыкаў працы ў кансультацыйнай групе; і
- ужыванне і паляпшэнне працэсаў перагляду якасці праграмы: такім чынам ацэньванне студэнтамі ёсць асноўным кампанентам, а каманды праграм рыхтуюць справаздачу адносна кіравання праграмы, забеспячэння якасці, жаданых вынікаў навучання, зместу, навучальнай дзейнасці, ацэньвання

студэнтаў і прафесійнага развіцця выкладчыкаў, пры гэтым чакаецца падтрыманне адпаведных заяў фактычнымі звесткамі.

Важна памятаць, што вышэй паданая ідэя, якія трэба ажыццяўляць да той ступені, як гэтага патрабуе іхні кантэкст; такі кантэкст уключае пытанні разнастайнасці студэнтаў і выкладчыкаў, а таксама нацыянальнага кантэксту і інстытуцыянальнай гісторыі.

7.4 Прафесійнае развіццё выкладчыкаў

Хоць магчыма дапусціць, што роля выкладчыка становіцца прасцей пры выкарыстанні падыходу SCL, таму што цэнтр увагі ссоўваецца на студэнта, гэта не ёсць праўдай. Роля выкладчыка найважнейшая падчас ажыццяўлення падыходу SCL

Роля выкладчыка не толькі ў тым, каб перадаць веды, але таксама каб дзейнічаць у якасці ініцыятара, стваральніка структуры і кансультанта.

і дапамогі студэнтам дакладна зразумець гэты падыход да навучання. Акрамя таго, SCL адыходзіць ад канцэпцыі выкладчыка як лектара і прадугледжвае больш напружаную ролю выкладчыка.

Гэта непасрэдна з'яўляецца вынікам той цэнтральнай ролі выкладчыка, што згодна з усімі прапановамі, высунутымі ў папярэднім раздзеле, прафесійнае развіццё ёсць асноўным неад'емным кампанентам падтрымання культуры SCL, якая спрыяе набываццю досведу навучання студэнтаў і насамрэч дапамагае ім дасягнуць меркаваных вынікаў навучання таго ці іншага курса ці кампанента праграмы.

Спасылаючыся на вялікія педагогічныя намаганні, якія патрабуюцца ад выкладчыкаў ува ўстанове, у якой ажыццяўляецца SCL, важна разглядаць неабходнасць педагогічнага развіцця выкладчыкаў як дапаможную адносна самастойнага навучання студэнтаў, што прадбачваецца ў SCL. Цікава разглянуць спосабы, якімі ажыццяўляюцца такія намаганні прафесійнага развіцця ўва ўстановах, каб развіваць і падтрымліваць сапраўдную культуру SCL.

Прафесійнае развіццё выкладчыкаў трэба ўключыць як важную частку навучання выкладанню і праводзіць паралельна актыўнаму падыходу SCL, карыстанаму ў адносінах да студэнтаў, каб таксама спрыяць бесперапыннаму навучанню

Далей прапаноўваюцца некалькі элементаў рэкамендаванай практыкі з праграм прафесійнага развіцця выкладчыкаў (гл. Kember, 2008; Lavoie et al, 2007), якія могуць паспрабаваць і выпрабаваць установы, ведаючы пра кантэкст карыстання гэтымі элементамі:

- выкарыстанне інтэрактыўнага падыходу SCL у праграмах прафесійнага развіцця: удзельнікі такіх курсаў становяцца студэнтамі ў гэтым працэсе і навучаюцца распрацоўваць курсы, якія спрыяюць выкарыстанню актыўнага SCL і інфармацыйнай пісьменнасці на занятках, якія яны выкладаюць. Такім чынам выкладчыкі навучаюцца працаваць на забеспячэнне эфектыўнага студэнтацэнтраванага навучання, а не эфектыўнага выкладання, абасноўваць інфармацыйную пісьменнасць кантэкстуальна, а не прапаноўваць агульнае

бібліяграфічнае выкладанне і выкарыстоўваць шматлікія інклюзіўныя стылі навучання ў перавагу над выключнай педагогікай;

- выкарыстанне падыходу SCL да навучання выкладчыкаў уключае сталы рэфлексіўны працэс выкладчыкаў, у якім яны ўдзельнічаюць, абдумваючы ўласнае мысленне, каб палепшыць педагогічныя навыкі, і абрысоўваючы тое, як яны выкладаюць.
- факусаванне ведаў выкладчыкаў пра выкарыстанне тэхналагічных інструментаў у навучанні: калі ўдзельнікі даведваюцца пра выкарыстанне тэхналогіі ў спосаб, які адпавядае іхняму прадмету і студэнтам, а не выпадкова;
- выкарыстанне канструктыўнай крытыкі для паляпшэння працэсу выкладання: калі выкладчыкі не толькі маюць магчымасць распрацоўваць уласныя падыходы да навучання ў адпаведных курсах, але таксама маюць магчымасць канструктыўнай крытыкі калег і дзеляцца досведам у дыялогу ў якасці акадэмічнай супольнасці;
- факусаванне на рашэнні праблемы: калі ўдзельнікаў просяць ідэнтыфікаваць праблемы, з якімі яны сутыкнуліся падчас выкладання і якія потым абмяркоўваюцца, каб ідэнтыфікаваць патэнцыяльныя стратэгіі для пераадолення праблем.
- практычнае навучанне па праграмах прафесійнага развіцця забяспечвае павагу акадэмічнай свабоды выкладчыкаў, каб крытычна ацэньваць тое, які практычны рэжым навучання быў бы лепшым. Гэта адлюстроўвае свабоду і спадарожную адказнасць любога студэнта, які заняты ў працэсе студэнтацэнтраванага навучання.
- ажыццяўленне ідэй і метадаў выкладання на практыцы: гэта магчыма зрабіць праз групавы праект, які дазваляе ўдзельнікам паспрабаваць і атрымаць досвед форм інтэрактыўнага выкладання ў спрыяльным асяроддзі.

7.5 Прафесійнае развіццё і працоўныя ўмовы

На пачатковай канферэнцыі праекта T4SCL адзін з семінараў быў непасрэдна прысвечаны пытанням прафесійнага развіцця і працоўных умоў выкладчыкаў сістэмы вышэйшай адукацыі. Падчас семінара высветлілася, што, акрамя абмежаванняў, якія могуць быць звязаныя з фінансавымі рэсурсамі і кадрамі ўва ўстановах адносна ажыццяўлення праграм прафесійнага развіцця выкладчыкаў, могуць існаваць далейшыя бар'еры для стварэння такіх праграм прафесійнага развіцця. Яны ўключаюць наступнае:

- супраціў выкладчыкаў такому навучанню: гэта можа быць вынікам большай зацікаўленасці ў даследаваннях, чым у выкладанні, празмерна высокай нагрузкі ці недастатковай рэалізацыі патрэбы ў падвышэнні педагогічных навыкаў, сярод іншага;

- недастатковая інфармаванасць кіроўных структур пра патрэбу навучання выкладчыкаў: існуе вялікая рызыка гэтай праблемы там, дзе структуры кіравання непрадстаўнічыя. У такіх выпадках сістэма можа не цалкам разумець, што выкладчыкам патрабуецца падтрымка для выкладання так, як студэнтам патрабуецца падтрымка для навучання.

Хоць можа існаваць супраціў такім праграмам прафесійнага развіцця з боку некаторых выкладчыкаў, звыш важна працаваць з тымі, хто жадае развіваць навыкі, каб спрыяць падыходу SCL. Гэта таксама дапаможа ўстанове правесці педагагічныя метады, ужываныя ў такіх курсах, і наладжваць іх у часе, каб стала падвышаць якасць гэтай паслугі для выкладчыкаў.

Важна адзначыць, што такія праграмы прафесійнага развіцця выкладчыкаў ёсць важнымі для забеспячэння падыходу SCL у той ці іншай установе і мусяць выкарыстоўвацца з новымі і больш дасведчанымі выкладчыкамі. Калі можа паўстаць некаторы супраціў бесперапыннаму навучанню выкладчыкаў з боку тых з іх, хто ўжо ўдзельнічаў у падобных курсах, важна ідэнтыфікаваць ролі такіх выкладчыкаў, асабліва, калі справа даходзіць да ўдзелу ў рэкамендаванай практыцы, досведу праблем і ўжывання рашэнняў.

Акрамя таго, звыш важна вырашаць пытанне нагрузкі выкладчыкаў паралельна з іхнім прафесійным развіццём. Гэта, як пацвярджае нядаўняе даследаванне EI (гл. EI, 2010), звязана з тым, што на працягу апошняга дзесяцігоддзя акадэмічная супольнасць перажыла падвышэнне нагрузкі, і асабліва бюракратычных задач, у той час, калі іхняя бяспека на працы паступова размылася. У краінах АЭСР (гл. Santiago et al, 2008) адной з асноўных прычын павелічэння бюракратычных задач ёсць набыццё вышэйшай адукацыяй масавага характару, якое не суправаджалася падвышэннем колькасці выкладчыкаў, што адлюстроўваецца больш высокім паказчыкам суадносін колькасці студэнтаў на аднаго выкладчыка і больш значнай нагрузкай выкладчыкаў, якое суправаджаецца падвышэннем патрабаванняў аб больш прадуктыўных даследаваннях.

Падчас згаданага вышэй семінара выкладчыкі і студэнты пагадзіліся, што выкладчыкам патрабуецца прадметнае і педагагічнае навучанне ў межах праграм прафесійнага развіцця. Разам яны вызначылі, якімі будуць жаданыя вынікі праграм прафесійнага развіцця. Гэта ўключае магчымасць для выкладчыкаў:

- стала падвышаць веды пра прадмет і перадаваць іх студэнтам;
- выкарыстоўваць інавацыйныя метады выкладання, ужываныя ў розных фармацыях класаў і груп студэнтаў;
- выкарыстоўваць розныя метады ацэньвання, каб сапраўдна ацаніць, ці дасягнулі студэнты меркаваных вынікаў навучання напрыканцы курса ці кампанента праграмы;
- эфектыўна камунікаваць са студэнтамі, разумеючы перавагі і праблемы, з якімі яны могуць сутыкнуцца, дапамагаючы студэнтам рэалізаваць поўны патэнцыял;

- матываваць студэнтаў і стымуляваць іх да інавацый падчас навучання;
- камунікаваць са студэнтамі наконт падыходу SCL, які яны ажыццяўляюць, важнасці гэтага тыпу навучання і мэтаў, якіх ён мусіць дасягнуць;

Важна, каб праграмы прафесійнага развіцця былі самі па сабе ІНАВАЦЫЙНЫМІ, дзякуючы спосабу, якім яны выкладаюцца!	Важна! Звыш важна вырашаць пытанне працоўных умоў выкладчыкаў разам з падвышэннем іхніх педагагічных навыкаў праз праграмы прафесійнага развіцця.
---	---

- спрыяць крытычнаму аналізу студэнтаў – навучаючы студэнтаў думаць – і развіццю навыкаў шырокага выкарыстання – навучаючы студэнтаў дзеянню ў кожнай сітуацыі, у якой можа патрабавацца іхні ўнёсак; і
- разумець важнасць і навучацца карыстацца канструктыўнаю крытыкаю для развіцця выкладання і даследаванняў.

Акрамя гэтага, падчас семінара выкладчыкі і студэнты дамовіліся, што праграмы

Пытанне: Як мы можам навучыць выкладчыкаў гэтаму?
Адказ: Ужываючы метады выкладання, пералічаныя ў раздзеле 5 для выкарыстання выкладчыкамі ў SCL.
Навучайце выкладчыкаў такім чынам, як навучалі б студэнтаў у межах

прафесійнага развіцця мусяць збіраць выкладчыкаў розных дысцыплін, каб яны маглі абмяркоўваць метады, ужываныя ў розных сферах, перавагі і недахопы такіх метадаў і іхнюю дастасавальнасць да іншых дысцыплін. У прыватнасці, выкладчыкі і студэнты падчас семінара падкрэслілі неабходнасць таго, каб першыя разумелі, што яны ніколі не могуць скончыць навучацца выкладанню, таму што SCL не з'яўляецца зачыненаю скрынкаю з адным метадам, які можа ўжывацца на працягу доўгага часу. Хутчэй, выкладчыкам трэба зразумець, што культура абмяркоўвання і канструктыўнай крытыкі навыкаў у дысцыпліне і педагагічных навыкаў дапаможа палепшыць выкладанне і даследаванні. У гэтым кантэксце студэнты, у прыватнасці, падтрымлівалі супольнасць практыкаў і навукоўцаў, у якой студэнты і выкладчыкі рэгулярна маюць зносіны ў аўдыторыі і па-за ёй, каб спрыяць абмеркаванню, якое вядзе да падвышэння агульнай якасці выкладання і навучання.

8 Пашыраныя памылкі

Далей выкладзеныя, растлумачаныя і развенчаныя шэраг старонных ідэй пра SCL. Гэта агульныя забабоны і памылкі адносна SCL. Улічваючы перавагі, пералічаныя вышэй ў раздзеле 2, можа быць карысным выйсці за межы гэтых памылак, каб цалкам успрыняць элементы падыходу SCL.

SCL на практыцы нічога не значыць

Хоць зразумела, што SCL не звязанае ні з адным канкрэтным метадам у тым ці іншым асяроддзі, гэта не значыць, што SCL ніяк не выяўляецца на практыцы. Хутчэй, гэта значыць, што SCL дастаткова гнуткае, каб быць адаптаваным і карыстаным ува ўсіх сферах навучання і выкладання. Спачатку трэба забяспечыць, каб студэнты знаходзіліся ў цэнтры навучання і каб выкладчык быў выкладчыкам-памочнікам у гэтым працэсе, спрыяючы навучанню, а не навязваючы яго. Пасля стварэння гэтай культуры для яе ажыццяўлення ў дакладных выпадках існуе рэкамендаваная практыка навучання. Трэба мець на ўвазе, што кожны выкладчык і кожны студэнт унікальныя, і, такім чынам, SCL магчыма адаптаваць да патрэб усіх.

SCL патрабуе вялікай колькасці рэсурсаў

Найбольшым выклікам падчас першапачатковага ажыццяўлення падыходу SCL з'яўляецца змена тыпу мыслення студэнтаў і выкладчыкаў, каб дапамагчы ім прыняць такі падыход да навучання. Гэта тое, што не патрабуе рэсурсаў. У той час, калі ўстановы не могуць пабудаваць новыя аўдыторыі ці ўсталяваць мультымедычныя пакеты без дадатковых фінансавых рэсурсаў, шмат чаго можна зрабіць, каб дасягнуць SCL, без дадатковага фінансавання, дапамагаючы студэнтам быць актыўнымі навучэнцамі з выкарыстаннем спосабаў, якія разглядаліся ў папярэдніх раздзелах.

SCL не падыходзіць для выкладання вялікаму і разнастайнаму кантынгенту студэнтаў

Хоць гэта і праўда, што кантынгент студэнтаў у вышэйшых навучальных установах усё больш павялічваецца і робіцца ўсё больш разнастайным, прапанаваныя вышэй для ажыццяўлення SCL ідэі могуць быць вельмі эфектыўнымі падчас працы з вялікімі і разнастайнымі групамі студэнтаў. Добры прыклад: выкладчык дае маленькі аркуш паперы студэнтам, папрасіўшы запісаць адзін аспект курса, які ім вельмі падабаецца, і яшчэ адзін, адносна якога яны не ўпэўненыя і хочуць задаць пытанні. Нават прымяніць такі прыём аднойчы – канкрэтны крок да ажыццяўлення SCL.

SCL патрабуе творчага мыслення, але яго магчыма ажыццявіць!

SCL ставіць пад сумнеў прафесію выкладчыка

Некаторыя сцвярджаюць, што прафесія выкладчыка больш не будзе цаніцца, калі SCL стане нормаю, таму што яно соювае акцэнт з выкладчыка на студэнта. Як тлумачылася вышэй, хоць роля выкладчыка адрозніваецца ў SCL, яна не становіцца менш значнай. Хутчэй, гэта роля спрыяння навучанню студэнтаў, накіроўвання іх у курсе ці кампаненце праграмы, замест давання інфармацыі. Верагодна, што прафесія выкладчыка будзе цаніцца больш разам з большым акцэнтам на SCL, таму што гэты падыход робіць студэнтаў часткай акадэмічнай супольнасці, у якой выкладанне на

аснове даследаванняў можа стаць рэальнасцю, а каментары – больш канструктыўнымі.

Студэнтам трэба рабіць больш работы падчас выкарыстання SCL

SCL не абавязкова значыць больш працы для студэнтаў. Хутчэй яно патрабуе рэарганізацыі навучальнага часу студэнтаў, арыентуючы больш на сапраўднае навучанне, а не запамінанне інфармацыі. Гэта дазваляе выпускнікам быць больш эфектыўнымі і здольнымі да адаптацыі, робячы іх лепш падрыхтаванымі да рашэння праблем, якія могуць паўстаць.

Выкладчыкам трэба рабіць больш падрыхтоўчай працы падчас выкарыстання SCL

Падчас выкарыстання больш традыцыйных метадаў навучання выкладчыкі часта робяць шмат падрыхтоўчай працы, каб упэўніцца, што студэнты змогуць канспектаваць іхнія лекцыі ў аўдыторыі і затым паўтарыць іх на іспытах. Хоць выкладчыкам можа спатрэбіцца пераасэнсаваць іхнія спосабы выкладання, у доўгатэрміновай перспектыве верагодна, што аб'ём падрыхтоўчай працы не павялічыцца і што ім будзе больш падабацца працаваць.

Праблемна-арыентаванае навучанне аналагічнае SCL

Праблемна-арыентаванае навучанне (PBL) – гэта метадад навучання, у якім студэнты вырашаюць праблемы ў супрацоўніцтве і затым разважаюць пра ўласны досвед. PBL ёсць метадад выкладання, у якім можа выкарыстоўвацца больш шырокі падыход SCL, але існуе шмат альтэрнатыў гэтаму метаду, што абмяркоўваліся вышэй. Таму SCL ёсць больш агульным падыходам, які ахоплівае PBL. Яны не ёсць адным і тым жа.

SCL не падыходзіць для ўсіх навуковых абласцей

SCL лёгка адаптуецца да ўсіх прадметаў і курсаў, хоць практычнае ажыццяўленне можа адрознівацца. Ува ўсіх курсах і кампанентах праграмы студэнты могуць быць у цэнтры ўвагі. Усё большае выкарыстанне забеспячэння якасці ў вышэйшай адукацыі, ўжыванага ў розных навуковых абласцях, можа быць інструментам, які спрыяе ажыццяўленню гэтага падыходу. Некаторыя адрозненні знікаюць падчас выкладання розных прадметаў, заўважнае адрозненне паміж гуманітарнымі і прыродазнаўчымі навукамі. Аднак, SCL забяспечвае асноўную філасофію навучання, якую магчыма выкарыстаць у абедзвюх сферах.

Студэнты недастаткова вывучаюць прадмет падчас выкарыстання SCL

Наадварот, верагодна, што студэнты, якія навучаліся такім чынам, будуць ведаць больш. Яны могуць ведаць менш паўтараных фактаў, але, верагодна, будуць ведаць больш пра вырашэнне праблем, аналітычнае мысленне і ажыццяўленне даследаванняў. Пасля атрымання вышэйшай адукацыі выпускнікам больш карысна мець магчымасць ужываць навыкі шырокага выкарыстання, чым вывяргаць дакладныя перасказы інфармацыі, паданай ім.

Не ўсе выкладчыкі могуць выкладаць студэнтацэнтраваным спосабам

Усе выкладчыкі здольныя ўжываць падыход SCL! Не мае значэння, ці выкладчык працуе некалькі месяцаў ці шмат год. Тым не менш, як было растлумачана вышэй, усім выкладчыкам патрабуецца дапамога для выкладання ў выглядзе прафесійнага развіцця, што звыш важна для поспеху ажыццяўлення падыходу SCL.

SCL патрабуе ведання тэхналогій

SCL можа ўключачь аспекты анлайн-навучання для студэнтаў і магчымасць дыстанцыйнага навучання, забяспечваючы дадатковую адаптыўнасць навучання. Як паказана вышэй, выкарыстанне тэхналогій таксама карыснае ў аўдыторыі і па-за ёй, каб спрыяць атрыманню досведу навучання студэнтамі, што дазваляе ім даваць каментары рознымі спосабамі і вызначаць крыніцы інфармацыі згодна з абставінамі. Аднак, выкарыстанне інтэрнэту і пляцовак і крыніц анлайн-навучання ёсць прыкладамі змен, якія ўжо праніклі ў практыку ВНУ. Такім чынам, для SCL патрабуецца не больш за тое, што ўжо неабходна ў шмат якіх выпадках.

9 SCL і Балонскі працэс

9.1 Уводзіны

У Еўропе існуе агульнае разуменне таго, што SCL ёсць падыходам да навучання, які арыентуецца на патрэбы навучэнца, а не тых, хто далучаны да адукацыйнага працэсу. Таксама шмат хто згодны з тым, што SCL у значнай ступені ўздзейнічае на распрацоўванне і адаптыўнасць навучальных планаў, на змест курса, на карыстаныя метады навучання і кансультаванне са студэнтамі.

Часта распадаючыся на меншыя напрамкі дзеянняў, Балонскі працэс ад пачатку непасрэдна не распаўсюджваўся на SCL. Сама канцэпцыя была фактычна далучаная да камюніке канферэнцыі Балонскага працэсу на ўзроўні міністраў у Лёвэн/Лёвэн-ля-Нёў у 2009 г. Аднак, у камюніке, прынятым на гэтай канферэнцыі, не было прапанаванае афіцыйнае азначэнне SCL, а была толькі зробленая спасылка на аспект адаптыўнасці і на працэдуры, згодна з якімі трэба праводзіць кансультацыі ў накірунку рэформы навучальных планаў.

Негледзячы на гэта, Балонскі працэс цяпер уключае некалькі элементаў, якія могуць дапамагчы стварыць сістэму SCL, якая функцыянуе. Шэраг іх – гэта інструменты, што прапаноўваюць падвышаную адаптыўнасць і дазваляюць лепш дэманстраваць кваліфікацыю, якую атрымоўваюць студэнты, спрыяючы большай параўнальнасці і ўзаемазамыняльнасці ў Еўрапейскай прасторы вышэйшай адукацыі. Як пазначана далей, гэтыя інструменты, як высвятляецца, таксама дапамагаюць у спрыянні SCL, таму што рэформы, выкліканыя Балонскім працэсам, сярод іншага, забяспечваюць магчымасці для змен, заменваючы некаторыя традыцыйна больш негнуткія элементы сістэмы вышэйшай адукацыі.

“Мы пацвярджаем важнасць місіі выкладання ўва ўстановах вышэйшай адукацыі і неабходнасць бесперапыннай рэформы навучальных планаў, накіраванай на стварэнне вынікаў навучання. Студэнтацэнтраванае навучанне патрабуе перадавання паўнамоцтваў асобным навучэнцам, новых падыходаў да выкладання і навучання, эфектыўных структур падтрымання і кіравання, і навучальнага плана, больш дакладна арыентаванага на навучэнца ўва ўсіх трох цыклах. Рэформа навучальных планаў, такім чынам, будзе бесперапынным працэсам, які вядзе да высокай якасці, адаптыўных і больш індывідуалізаваных шляхоў атрымання адукацыі. Акадэмічная супольнасць у шчыльным супрацоўніцтве з прадстаўнікамі студэнтаў і працадаўцаў працягнуць распрацоўваць вынікі навучання і міжнародныя апорныя арыенціры для ўсё большай колькасці прадметных абласцей. Мы просім установы вышэйшай адукацыі звяртаць асаблівую ўвагу на падвышэнне якасці выкладання ў праграмах навучання на ўсіх узроўнях. Гэта мусіць быць прыярытэтам далейшага ажыццяўлення Еўрапейскіх стандартаў і метадычных рэкамендацый забеспячэння якасці”.

камюніке канферэнцыі у Лёвэн/Лёвэн-ля-Нёў, 2009 г.

9.2 Як Балонскі працэс можа дапамагчы ажыццяўляць SCL?

На пачатковай канферэнцыі праекта T4SCL, калі на семінары спецыяльна разглядалася сувязь паміж Балонскім працэсам і SCL, шматлікія студэнты і выкладчыкі, якія бралі ўдзел у канферэнцыі, лічылі звыш складаным пераклучэнне мыслення, змену метадаў і падвышэнне адаптыўнасці ўва ўстановах вышэйшай адукацыі. Элементы, якія студэнты і выкладчыкі палічылі важнымі для кроку да падыходу SCL, уключалі:

- адаптыўныя шляхі навучання на аснове выкарыстання вынікаў навучання;
- удзел студэнтаў у распрацоўванні навучальных планаў;
- арыентаванне на асобнага навучэнца і важнасць навучання таму, як навучацца;
- мадэлі партфоліа для ацэньвання;
- інтэрактыўны працэс навучання, які ўключае навучанне ў калег; і
- падвышэнне ролі кансультацый і ўдзелу студэнтаў у распрацоўванні навучальных планаў;

Акрамя таго, падвышаная адказнасць студэнтаў, звязаная з іхнім больш значным уплывам на навучальныя планы ў SCL, успрымалася як важны элемент ажыццяўлення гэтага падыходу. Асабістае развіццё навучэнцаў таксама было ідэнтыфікаванае як каштоўны вынік вышэйшай адукацыі. Удзельнікі падкрэслівалі, што праз SCL навучэнцы мусяць мець больш паўнамоцтваў і аўтаноміі, што дазваляе развівацца іхняй крэатыўнасці і спрыяе крытычнаму мысленню ў падыходзе бесперапыннага навучання. Усё гэта ёсць жаданым, але не існуе цалкам у цяперашніх сістэмах вышэйшай адукацыі. Некаторыя з меркаваных змен можна ажыццявіць праз перагляд палітыкі, але рашэнне для барацьбы за тое, каб зрабіць адукацыйную сістэму больш адаптыўнай і арыентаванай на навучэнца, магчыма знайсці ў розных інструментах і канцэпцыях Балонскага працэсу.

Як магчыма пабачыць далей, Балонскі працэс можа спрыяць SCL, таму што гэта сістэма, якая прывяла да змен у вялікай колькасці еўрапейскіх краін, а гэтыя змены ў разе належнага ажыццяўлення спрыяюць падвышанай адаптыўнасці і выкарыстанню навучання на аснове вынікаў.

ECTS ёсць стандартам параўнання дасягненняў навучэнцаў у Еўрапейскай прасторы вышэйшай адукацыі. Сістэма дапамагае адаптаваць адукацыю, прапаноўваючы студэнтам магчымасць пераводу і назапашвання заліковых адзінак адносна набытых ведаў, навыкаў і кампетэнцый.

9.3 ECTS і выкарыстанне вынікаў навучання

Еўрапейская сістэма пераводных заліковых адзінак (ECTS) часта разглядаецца як самы базавы з усіх інструментаў Балонскага працэсу, таму што яна была ўведзеная ў працэсе на адным з самых першых этапаў. Фактычна яна папярэднічала Балонскаму працэсу, таму што ўпершыню ўжывалася ў кантэксце праграмы акадэмічнага абмену Еўрапейскай камісіі “Эразмус”, каб спрыяць мабільнасці студэнтаў. Ад самага пачатку

Балонскага працэсу ў 1999 г. існавала выразнае абавязацельства адносна стварэння агульнаеўрапейскай сістэмы заліковых адзінак, якая пазней была вызначаная як мадэль ECTS. Шматлікія краіны пачалі прымаць ECTS ў якасці сістэмы назапашвання і пераводу заліковых адзінак, што стала накірункам дзеянняў Балонскага працэсу, які яны вырашылі ажыццявіць у першую чаргу. Аднак, першапачатковае ажыццяўленне мела шмат недахопаў, таму што было адсутнічала дастатковая рэкамендаваная практыка вымярэння нагрузкі ці вызначэння ECTS ў катэгорыях вынікаў навучання.

Каб заліковыя адзінкі ECTS выконвалі сваю функцыю, яны мусяць быць заснаваныя на выніках навучання і вымеранай нагрузцы. Адна адзінка ECTS, як лічыцца, звычайна адпавядае 25-30 гадзінам нагрузкі, што ў асяроддзі SCL можа адрознівацца ў залежнасці ад асаблівасцяў прадметаў і стыляў навучання, прынятых студэнтамі. ECTS будзе дарэмнай без належных крокаў, каб забяспечыць выкарыстанне вынікаў навучання. Асаблівую ўвагу трэба надаваць таму, як вынікі навучання запісаныя, каб спрыяць арыентаванай на навучэнца адукацыі. Гэтае пытанне дэтальна разглядалася вышэй у раздзеле VI.

Як ECTS можа быць карыснай для SCL?

ECTS ёсць інструментам адаптыўнасці, які ў значнай ступені можа дапамагчы ажыццяўляць SCL. Перавагі, якія можа даць гэтая сістэма адукацыйнаму працэсу, уключаюць наступнае:

Ніякае навучанне не губляецца: ECTS дае студэнтам магчымасць прызнання дасягненняў навучання і назапашвання заліковых адзінак для навучання;

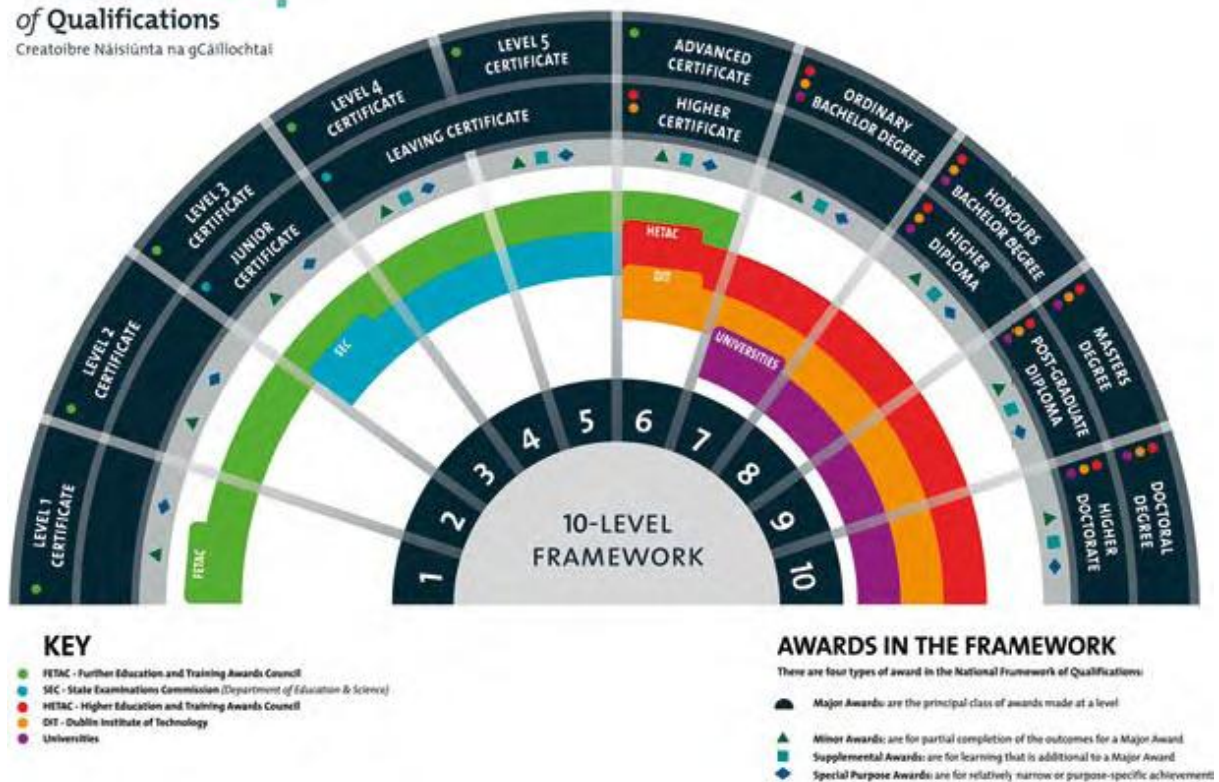
Мабільнасць істотна спрашчаецца: заліковыя адзінкі ECTS пераводныя, што спрыяе мабільнасці студэнтаў, калі маюцца адэкватныя працэдуры прызнання;

ECTS спрыяе афіцыйнаму прызнанню папярэдняга навучання: навучанне ўключаецца ў адукацыю студэнтаў; калі яны давядуць, што мелі досвед навучання па-за сістэмай фармальнай адукацыі, студэнтам даюцца заліковыя адзінкі ECTS як афіцыйнае прызнанне; і ECTS спрыяе афіцыйнаму прызнанню ўсяго спектра працы студэнтаў, прысвечанай дасягненню мэтаў навучання.

9.4 Сістэма кваліфікацый

Сістэмы кваліфікацый прадстаўленыя сістэмамі, якія складаюць схему існых кваліфікацый і суадносяць кваліфікацыі з атрыманымі вынікамі навучання і ўзроўнямі адукацыі. Сістэмы кваліфікацый ўжываюцца не ў вышэйшай адукацыі, а ўва ўсім спектры ўзроўняў адукацыі. Хоць дагэтуль не ўсе еўрапейскія краіны стварылі функцыянальныя сістэмы кваліфікацый, у тых краінах, якія гэта зрабілі, сістэмы кваліфікацый жыццёва неабходныя, каб прапанаваць студэнтам адаптыўныя шляхі навучання і спрыяць іхняму выкарыстанню канструктывісцкага падыходу да навучання праз пакрокавы падыход да працэсу навучання. У разе камбінавання з афіцыйным прызнаннем папярэдняга навучання і належным выкарыстаннем ECTS можна спрыяць максімальнай эфектыўнасці нагрузкі студэнтаў, прыбіраючы з навучання паўторы і вызначаючы дакладныя мэты, ўжываныя на тым ці іншым узроўні сістэмы кваліфікацый.

мал. 5. Сістэма кваліфікацый Ірландыі
крыніца: Універсітэцкі каледж Дубліна

9.5 Забезпеченне якасці як дапаможны інструмент SCL

Сумеснае апытанне ESU-EI, праведзенае з арганізацыямі-сябрамі на пачатку праекта T4SCL, вынесла на першы план шэраг аспектаў палітыкі і сфер, якія ўплываюць на распаўсюд SCL. Забезпеченне якасці было адной са сфер, найчасцей ідэнтыфікаваных як тыя, што ўплываюць на рэфармаванне выкладання і навучання. Гэта звязана з тым, што правярэнні якасці ўплываюць на ўстановы рознымі шляхамі, уключна з пытаннямі фінансавання і прэстыжу ўстановы, так што яны матывуюць больш, чым любы іншы накірунак дзеянняў Балонскага працэсу. Аднак, “Стандарты і метадычныя рэкамендацыі для забеспячэння якасці ў Еўрапейскай прасторы вышэйшай адукацыі” (CMP) не ўлічваюць пытанні выкладання і навучання адэкватным чынам, таму што цяжар адказнасці за працэс забеспячэння якасці застаецца працэдурным у найбольшай ступені, арыентуючыся, у першую чаргу, на механізмы і палажэнні як такія, чым на стварэнне культуры якасці на ўсіх узроўнях.

Важны крок, які мусіць і можа быць зроблены падчас забеспячэння якасці ў межах Балонскага працэсу, – гэта паспрабаваць далучыць фактары, звязаныя з якасным выкладаннем, уключэннем студэнтаў у распрацоўванне навучальнага плана і паляпшэннем метадаў выкладання/навучання, ў дапаможнікі ўнутранага забеспячэння якасці той ці іншай установы. Выйсце за межы мінімуму, пазначанага ў CMP, абавязковае, каб спрыяць уплыву забеспячэння якасці, які выходзіць за межы бюракратычных працэдур.

Як сістэмы кваліфікацый дапамагаюць падчас выкарыстання SCL?

Сістэмы кваліфікацый падкрэсліваюць карысць кожнага выніка навучання для распрацоўвання кваліфікацый;

Яны спрыяюць бесперапыннаму навучанню і дапамагаюць студэнтам планаваць кар'еру і навучанне;

Сістэмы кваліфікацый дапамагаюць студэнтам выбраць, што вывучаць на аснове ўласных жыццёвых мэтаў, і могуць значна дапамагчы самастойнаму навучанню; і
У разе сертыфікацыі ў якасці параўнальных з еўрапейскімі ці міжнароднымі сістэмамі кваліфікацый, яны могуць зрабіцца інструментам для вертыкальнай і гарызантальнай мабільнасці студэнтаў, забяспечыўшы чытальнасць і пераводнасць кваліфікацый.

Як забеспячэнне якасці дапамагае SCL?

Забеспячэнне якасці ёсць асноўным інструментам Балонскага працэсу, які ўплывае на прыняцце рашэнняў ува ўстановах. Калі лічыцца, што якасць уключае выкладанне і навучанне, яна мае патэнцыял уплыву на прыярытэты ўстаноў;

Працэсы забеспячэння якасці, прадугледжаныя ў Балонскім працэсе, акрэсліваюць выразную ролю для студэнтаў, з'яўляючыся станоўчым прыкладам уключэння студэнтаў у працэсы прыняцця рашэнняў ува ўстановах; і

Забеспячэнне якасці накіраванае на стварэнне культуры якасці ўва ўстановах, якая можа прывесці да спрыяння карыстаным адукацыйным мадэлям, улучна з крокам да больш студэнтацэнтраванай адукацыі.

Значная небяспека, якую ствараюць асобы, што вызначаюць палітыку, якія робяць памылковую асацыяцыю з забеспячэннем якасці, палягае ў форме рэйтынгаў, класіфікацый і рэйтынгавых табліц. Хоць яны ўжо не выкарыстоўваюцца багата кім з зацікаўленых бакоў акадэмічнай супольнасці, іхні ўплыў усё яшчэ значны ў палітыцы сістэмы вышэйшай адукацыі, што вядзе да пераарыентацыі ўнутранай палітыкі ўстаноў, накіраванай на выкананне крытэрыяў, вызначаных рэйтынгамі.

Крытэрыі ранжыравання ўстаноў часта выключна арыентаваны на даследаванні і тэхнічныя аспекты, якія адрозніваюцца ад асноўнай адукацыйнай дзейнасці. З нагоды таго, што выкладанне і навучанне не даюць дакладна вымяральных параметраў, яны часта адсоўваюцца ці рэпрэзентуюцца з выкарыстаннем крытэрыяў, якія не ёсць цалкам адпаведнымі. Гэта мае патэнцыял прычынення страты ў разе, калі такія рэйтынгі падвышаюць уласную значнасць вышэй за забеспячэнне якасці як працэс, праз які ўстановы ацэньваюць вынікі і вызначаюць мэты.

9.6 Афіцыйнае прызнанне папярэдняга навучання

Адно з першых пытанняў, якое трэба вырашыць, каб адэкватна выкарыстоўваць SCL, – гэта тое, як вышэйшыя навучальныя ўстановы манапалізуюць навучанне. Навучанне адносна ведаў, атрыманых на асабістым узроўні, праходзіць у большай колькасці асяроддзяў, чым аўдыторыя, але часта прызнаецца толькі тады, калі яно мае месца ў акадэмічным асяроддзі.

Афіцыйнае прызнанне папярэдняга навучання (RPL) даволі пашыранае для працаўладкавання ці доступу да адукацыі, але рэдка выкарыстоўваецца, каб уключыць вынікі навучання ў аднастайны набор кваліфікацый, якія студэнт атрымоўвае ў выніку працэсу навучання. То бок, калі вынікі навучання X, Y і Z

вядуць да набывання кампетэнцыі W, большасці студэнтаў у Еўропе патрабуецца атрымаць усе вынікі ў іхняй установе, замест навучання да атрымання выніку Z праз знешні досвед. Трэба адзначыць, што RPL арганічна не звязана са стварэннем паўнаважнай Нацыянальнай сістэмы кваліфікацый, хоць залічэнне RPL да нейкага ўзроўню таго ці іншага навучання кваліфікацыям можа выявіцца ўдвая карыснай.

Якое значэнне RPL надае SCL?

RPL можа дапамагчы студэнтам дапоўніць навучанне ў акадэмічным асяроддзі нефармальным навучаннем, якое мае месца ў рэальным жыцці, даючы навучэнцу больш кантролю над спосабам, з выкарыстаннем якога атрымоўваюцца тыя ці іншыя вынікі навучання;

RPL спрыяе паспяховаму заканчэнню вышэйшай адукацыі студэнтамі з агульным базавым узроўнем, напрыклад тымі, хто пачынае працаваць пасля заканчэння сярэдняй адукацыі; і выкарыстоўчы RPL у сувязі з ECTS і сістэмамі кваліфікацый, можна зрабіць яго важным інструментам падтрымання самастойнага навучання.

Увогуле, найлепшым чынам RPL можа выкарыстоўвацца, каб забяспечыць функцыянальнае SCL, для прызнання вынікаў навучання з мэтай доступу да вышэйшай адукацыі і для атрымання розных кваліфікацый у адукацыйнай сістэме.

9.7 Мабільнасць студэнтаў і выкладчыкаў

Пацверджана, што мабільнасць ёсць каштоўным досведам для студэнтаў і выкладчыкаў. Фактычна, мабільнасць студэнтаў і выкладчыкаў – гэта адзін з найлепшых інструментаў абмену прыкладамі рэкамендаванай практыкі выкладання і навучання ў Еўропе, што дазваляе аналізаваць і ўжываць інавацыйныя метады выкладання і навучання ў розных кантэкстах. Мабільнасць ёсць дадатковым інструментам навуковага падыходу справаздач і аналізу падыходаў да выкладання і навучання. Такім чынам, не трэба карыстацца метадам спроб і памылак, ужываючы розныя адукацыйныя падыходы ўва ўстановах, калі працоўныя прыклады з іншых устаноў магчыма выкарыстоўваць праз непасрэдны кантакт з імі.

У падыходзе SCL студэнты, якія карыстаюцца мабільнасцю, таксама могуць рабіць унёсак і даваць каментары на аснове досведу мабільнасці, каб даць ідэі таго, як адукацыйная практыка можа змяніцца ў іхняй установе. Для асоб, далучаных да праграм мабільнасці, даданая каштоўнасць рэпрэзентаваная магчымасцю навучацца ў розных асяроддзях з рознымі людзьмі, выкарыстоўваючы розныя метады.

Важна абмяркоўваць досвед, звязаны з перыядам мабільнасці, які студэнты і выкладчыкі праводзяць у іншай установе. Каб мабільнасць мела дакладны ўплыў на далучаныя ўстановы, жыццёва неабходна назіраць, даваць справаздачы і абмяркоўваць вывучанае падчас перыяду мабільнасці. Падвышанае супрацоўніцтва, якое мае месца пасля абмену рэкамендаванай практыкай, таксама дае дадатковыя магчымасці для мабільнасці выкладчыкаў і студэнтаў.

Мабільнасць і SCL

Гэта добры інструмент для абмену прыкладамі рэкамендаванай практыкі паміж установамі і асобамі пры ўмове, што пасля атрымання станоўчага досведу

праводзяцца наступныя мерапрыемствы і што станоўчы досвед фактычна ўплывае на практыку выкладання і навучання;

Мабільнасць дае навучэнцам магчымасць навучацца ў розных асяроддзях і дапамагае ім адольваць розныя метады і кантэксты адукацыі; і сама па сабе мабільнасць развівае розныя навыкі, дадатковыя адносна навыкаў, набытых у працэсе адукацыі (напрыклад, моўныя навыкі, здольнасць працаваць у розных асяроддзях і міжкультурную камунікацыю).

9.8 Сацыяльнае вымярэнне і SCL

Адным з элементаў Балонскага працэсу, які часта адхіляецца, але з'яўляецца найбольш неабходным для сапраўднага і эфектыўнага ажыццяўлення SCL, ёсць функцыянальнае сацыяльнае вымярэнне ў вышэйшай адукацыі. Студэнты з сацыяльна непаспяховага асяроддзя часта пачынаюць вышэйшую адукацыю са значнымі недахопамі і часта патрабуюць адрозных стыляў навучання і метадаў выкладання, каб дасягнуць поспеху. Студэнты, якія маюць працу ці сям'ю, таксама патрабуюць дадатковай адаптыўнасці шляхоў навучання і могуць патрабаваць навучання на працягу большай колькасці гадоў, каб эфектыўна спалучаць бесперапынныя абавязкі з навучаннем.

Улік сацыяльнага вымярэння важны, каб даць адаптыўную адукацыю тым, у каго ёсць шмат часу на навучанне, і таксама тым, у каго абмежаваны час і рэсурсы на забеспячэнне навучання. Сацыяльнае вымярэнне мусіць увайсці ў сам адукацыйны працэс, маючы дачыненне не толькі да доступу да вышэйшай адукацыі, але і да паспяховага руху наперад праз усе ўзроўні вышэйшай адукацыі. Адным з найбольш важных элементаў у гэтых адносінах ёсць адаптацыя метадаў навучання да розных груп студэнтаў. Выкарыстанне аднаго шляху атрымання вынікаў навучання амаль што дакладна паставіць нейкія групы студэнтаў у некарыснае становішча.

Сацыяльнае вымярэнне, калі яго разумець у шырокім сэнсе і калі ўлічваюцца сацыяльныя і адукацыйныя аспекты жыцця студэнтаў, можа мець станоўчы ўплыў на інклюзіўнасць адукацыйнага працэсу, адаптуючы апошні да розных тыпаў студэнтаў, а не толькі тых, хто мае перавагу ад аптымальнай сярэдняй адукацыі і адэкватных асабістых фінансаў.

Сувязь паміж сацыяльным вымярэннем і SCL

Гэтая сувязь патрабуецца, каб гарантаваць, што ніводны студэнт не пачне навучацца з некарыснага становішча;

Яна мусіць выходзіць за межы сацыяльнай падтрымкі і таксама звязаная з адукацыйным працэсам. Студэнты з сацыяльна непаспяховага асяроддзя часта маюць абмежаванні ў выніку горшай сярэдняй адукацыі ці складанага сямейнага асяроддзя, што трэба ўлічваць падчас планавання карыстаных метадаў выкладання;

Адэкватная сацыяльная падтрымка забяспечвае тое, што студэнты могуць выдаткоўваць дастаткова часу на навучанне ў процілежнасць залежнасці ад умоў адносна часу, які яны маюць для навучання.

10 Крыніцы для далейшага чытання

- BOLOGNA HANDBOOK website: <http://www.bologna-handbook.com>
- BRANDES, D. and GINNIS, P. (1986) A Guide to Student-centred Learning. (Oxford, Blackwell)
- BRITISH HIGHER EDUCATION ACADEMY website: <http://www.heacademy.ac.uk>
- DE GRAFF, E. and KOLMOS, A. (eds.) (2007) Management of Change: Implementation of Problem-Based and Project-Based Learning in Engineering. (Rotterdam, Sense Publishers)
- EI (2010) Enhancing Quality: Academics' Perceptions of the Bologna Process. (Brussels, Education International)
- EI, ESU (2010) Student-Centred learning. An Insight into Theory and Practice. (Brussels, Education International, European Students' Union)
- ENQA (2005) Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area. (Helsinki, the European Association for Quality Assurance in Higher Education)
- ENQA (2009) Assessment Matters: The Quality Assurance of Student Assessment in Higher Education. Report of an International Working Group. (Helsinki, the European Association for Quality Assurance in Higher Education)
- ESU (2009) Bologna at the Finish line. (Brussels, European Students' Union)
- EUROPEAN COMMISSION (2009) European Credit Transfer System Users' Guide. (Brussels, European Communities)
- EUROPEAN STUDENTS' UNION website: <http://www.esu-online.org>
- EUROPEAN UNIVERSITY ASSOCIATION website: <http://www.eua.be>
- GIBBS, G. (1995) Assessing Student-Centred Courses. (Oxford, Oxford Centre for Staff Learning and Development)
- HENRIKSEN, L.B., NØRREKLIT, L., JØRGENSEN, K. M., CHRISTENSEN, J. B. and O'DONNELL, D. (2004) Dimension of Change – Conceptualising Reality in Organisational Research. (Copenhagen, Copenhagen Business School)
- KEMBER, D. (2008) >Promoting Student-Centred Forms of Learning across an Entire University<. In: Higher Education, 58, pp.1-13.
- LAVOIE, D. and ROSMAN, A.J. (2007) >Using Active Student-Centred Learning-Based Instructional Design to Develop Faculty and Improve Course Design, Delivery, and Evaluations<. In: Issues in Accounting Education, 22:1, pp.105-118.
- LEA, S. J., STEPHENSON, D. and TROY, J. (2003) >Higher Education Students' Attitudes to Student-Centred Learning: Beyond >Educational Bulimia<<. In: Studies in Higher Education, 28(3), pp. 321-334.
- MOUST, Van BERKEL, H.J.M and SCHMIDT, H.G. (2005) >Signs of Erosion: Reflections on three decades of problem-based learning at Maastricht University<. In: Higher Education, 50, pp. 665-683.
- O'NEILL, G. and McMAHON, T. (2005) >Student-Centred Learning: What does it mean for Students and Lecturers?< In: O'Neill, G., Moore, S., McMullin, B. (eds). Emerging Issues in the Practice of University Learning and Teaching. (Dublin, AISHE)
- ROGERS, C.R. (1983) Freedom to Learn for the 80s. (Columbus, OH: Charles Merrill)
- SANTIAGO, P., TREMBLAY, K., BASRI, E., and ARNAL, E., (2008) Tertiary Education for the Knowledge Society: OECD Thematic Review of Tertiary Education. Synthesis Report. Vol.2. (Paris, Organisation for Economic Cooperation and Development)
- UNIVERSITY OF ADELAIDE (2000) Leap Into ... Student-Centred Learning. (Adelaide, University of Adelaide)
- UNIVERSITY COLLEGE DUBLIN CENTRE FOR TEACHING AND LEARNING website: <http://www.ucd.ie/teaching>
- UNIVERSITY OF GLASGOW (2004) Student-Centred Learning. <http://www.gla.ac.uk/otherdepts/TLS/Project/Reports>

ESU – Еўрапейскі саюз студэнтаў – ёсць галаўной арганізацыяй 44 нацыянальных саюзаў студэнтаў з 37 краін, праз гэтых удзельнікаў прадстаўляе больш 11 мільёнаў студэнтаў. Мэта SCL – артыкуляваць адукацыйныя, сацыяльныя, эканамічныя і культурныя інтарэсы студэнтам і спрыяць ім на еўрапейскім узроўні ў адносінах з усімі адпаведнымі ўстановамі, у прыватнасці з Еўрапейскім звязам, Назіральнай групай Балонскага працэсу, Радай Еўропы і ЮНЕСКА.

www.esu-online.org

Адукацыйны Інтэрнацыянал прадстаўляе амаль што 30 мільёнаў выкладчыкаў і працаўнікоў сістэмы адукацыі. 402 арганізацыі-сябры працуюць у 173 краінах і тэрыторыях, ад дашкольнага да універсітэцкага ўзроўню. Адукацыйны Інтэрнацыянал абараняе правы кожнага выкладчыка і працаўніка сістэмы адукацыі, а таксама кожнага студэнта, якога яны навучаюць. Сталы камітэт ЕІ па пытаннях вышэйшай адукацыі і даследаванняў прадстаўляе персанал сістэмы вышэйшай адукацыі і іхнія саюзы ў Назіральнай групе Балонскага працэсу і ў адносінах з адпаведнымі еўрапейскімі ўстановамі.

www.ei-ie.org